

Broerstraat 5

In dit nummer:

Kwetsbare pleegzorg

Energierecht dijt uit

Seksualiteit Wehrmachtsoldaten

Historie V&D

Maagzuurremmers en darmflora

Luuk van Middelaar
Alumnus van het Jaar 2015

Waar vinden mensen aan de top weer diepgang?

Comenius Leergangen

Comenius nodigt uit tot reflectie op het eigen leiderschap. Creëert ruimte voor verwondering en persoonlijke ontwikkeling. In samenwerking met toonaangevende universiteiten en onderzoekscentra van Europa, Amerika en China ontwikkelt Comenius leergangen die zijn bestemd voor *executives*: ervaren toezichthouders, bestuurders, directeuren en senior managers uit de publieke en private sector. Comenius is een 'school' in de klassieke betekenis, geworteld in de universitaire traditie van onderzoek en dialoog. Een vrijplaats voor mensen die alles al denken te weten.

European Leadership Course

Visie & leiderschap in internationaal perspectief

Internationaal executiveprogramma gericht op visie en leiderschap aan de universiteiten van Groningen, Leuven, Bologna, Cambridge, Heidelberg, Istanbul en Praag.

De European Leadership Course verrijkt en stimuleert tot creatief en innovatief inspelen op veranderingen. Vanuit een geïntegreerde visie op besturen en ondernemen en met een scherp oog voor samenhang, context en nuance.

Start op 18 mei en 16 november 2016

Comenius Summer Course

Socratisch gesprek

Executiveprogramma gericht op het ontwikkelen van vrijmoedig leiderschap. Gebaseerd op cases uit de praktijk.

Spanning tussen vrijheid en gebondenheid is voor menig leider een dilemma. Vanuit durf, visie en wijsheid verbindt de Comenius Summer Course deze uitersten. Technieken uit de klassieke filosofie als retorica en dialectica en het Socratisch gesprek zijn hierbij effectief.

28 juni t/m 1 juli 2016

Comenius Summer Course

Design Thinking

Dit executiveprogramma vertaalt *Design Thinking* naar nieuw, op innovatie gericht leiderschap van executives en senior managers.

Creativiteit en innovatie zijn voor veel leiders onverenigbaar met controle en prestatie. *Design Thinking* smeedt deze uitersten aanéén. Stimuleert tot open en verbindend denken. Daagt uit tot baanbrekend vorm en richting geven aan de toekomst.

23 t/m 26 augustus 2016

Comenius

voor wie alles al denkt te weten

Meer weten? Download de brochure op www.comeniusleergang.nl
Bel voor advies met Clara Smits 033 - 422 99 29

rijksuniversiteit
 groningen

De lente is een geliefd seizoen. Van beginnende groei, van nieuwe ontwikkelingen. In deze *Broerstraat 5* lezen we over tot bloei gekomen loopbanen, onderzoeksprojecten en initiatieven die aan onze universiteit zijn ontkiemd

Zo is de RUG er trots op dat in Groningen de kiem gelegd werd voor de loopbaan van Luuk van Middelaar en heeft zij hem verkozen tot Alumnus van het Jaar 2015. Onder meer omdat hij zich, volgens het juryrapport, na zijn studie geschiedenis en filosofie in Groningen 'heeft ontwikkeld tot een vooraanstaand politiek commentator op het gebied van Europese eenwording en internationale politiek'. Uit het interview met hem blijkt hoe origineel hij wetenschap en praktijk weet te combineren. Hij is een beschouwer, maar schuwt niet midden in de politieke realiteit te staan. Heel letterlijk zien we groei en nieuwe ontwikkelingen momenteel in de stadsnatuur van het Noorderplantsoen. Toevallig liep Luuk van Middelaar er onlangs nog hard en tipt Docent van het Jaar Niels Taatgen het als een fijne

plek om te vertoeven, maar Hilco Jansma bracht er een heel jaar filmend door. Hij legde het leven vast van een familie waterhoentjes en hun mededieren in een spannende documentaire met onverwachte wendingen. Onvermoede ontwikkelingen deden zich ook voor in het darmonderzoek van Rinse Weersma en Floris Imhann van het UMCG. Mensen die maagzuurremmers slikten, bleken een verstoorde balans in de darmflora te hebben. Deze middelen lijken dus minder onschuldig dan verondersteld. Martha Roggenkamp, Nederlands eerste hoogleraar Energierecht, bracht in Groningen dit relatief nieuwe vakgebied tot bloei. De discipline is oneindig divers en dijt steeds meer uit. Neem de juridische inkadering van windmolens op zee, de emissiehandel en natuurlijk de prilste ontwikkelingen rond de gaswinning in Groningen: 'Zie je wel hoe veelzijdig het onderwerp is? Ik voel me soms net een missionaris!'

Of u nu in het Noorderplantsoen of buiten Groningen de natuur ziet ontluiken, wij wensen u een prachtig voorjaar!

4
'De EU is tot in haar haarvaten politiek'
Luuk van Middelaar, de Alumnus van het Jaar 2015, over macht en onmacht van de EU.

6
Sterken stelt

7
Alumnus in het buitenland
Hongarije

8
Kennis en wijsheid in de pleegzorg
Pleegzorg voor seksueel misbruikte kinderen is extra moeilijk.

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Linda Voortman

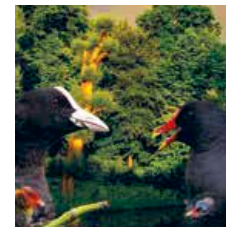
12
De olievlek van het energierecht
Missionarissen van een jong vakgebied in een divers en razendsnel veranderend energielandschap

15
Wereldberoemd door ontdekking quasar
Vijftig jaar geleden haalde sterrenkundige Maarten Schmidt de cover van *TIME*.

16
Foto
Kaart van Groningen Stad uit 1575 uit de Digitale collecties van de RUG

18
'Ze strooiden met condoms'
Proefschrift over de seksualiteit van Wehrmachtsoldaten in Nederland

21
Bewogen leven in de stadsnatuur
Hilco Jansma filmde een heel jaar wel en wee van de dieren in het Noorderplantsoen.

22
Maagzuurremmer verstoort balans darmflora
Een ongezochte vondst

24
Ooit zette V&D de standaard
Historicus beschrijft opkomst en ondergang van V&D.

25
Groningen, 't kon minder

Column Gerbrand Visser

26
Fondsenwerving

27
Alumni Actief

30
Oraties, Portretten

31
Colofon

32
Alumni Achteraf
Godsdienstwetenschap

A man with short brown hair, wearing a dark suit jacket over a light-colored, patterned button-down shirt, stands outdoors. He is holding a bright red apple on his right shoulder. His left hand is raised, palm facing forward, with a silver ring on his ring finger. The background is a blurred city street scene.

‘De EU is tot in haar haarvaten politiek’

JURGEN TIEKSTRA

ID/SANDER DE WILDE

ALUMNUS VAN HET JAAR

WWW.RUG.NL/ALUMNUSVANHETJAAR

‘Hij is de beste student die ik ooit gehad heb’, zei Frank Ankersmit nadat **Luuk van Middelaar** in 1999 zijn studies geschiedenis en filosofie beide had afgerond met een tien. Sindsdien pendelt de **Alumnus van het Jaar 2015** met allure tussen wetenschap en politiek bedrijf. Als overtuigd Europeaan constateert hij: ‘Het besef dat onze beschaving onder druk staat, neemt tergend langzaam toe.’

Luuk van Middelaar knoopt zijn stropdas los en stopt hem in zijn jaszak. Hij heeft net een praatje gehouden over populisme in Europa, op een conferentie vol Europarlementariërs, ambtenaren en Europadeskundigen. De locatie was een opgeknapt industrieel pand in een verder sjofele buitenwijk van Brussel-Zuid.

Met zijn fiets met kinderzitje aan de hand loopt Van Middelaar over de steil oplopende Avenue du Roi een veel fraaiere, oudere deel van Brussel binnen. In de Bar du Matin bestelt hij een drankje. Zijn huis is vijf minuten verderop, vertelt hij. Al vele jaren woont hij in Brussel. In 2002 en 2003 was hij er medewerker van Frits Bolkestein, destijds Euro-commissaris. En van 2010 tot en met 2014 was hij speechschrijver van Herman Van Rompuy, de eerste voorzitter van de Europese Raad van regeringsleiders.

Kortgeleden was hij echter in Groningen, waar hij in de jaren negentig filosofie en geschiedenis studeerde, en liep hij nog hard in het Noorderplantsoen. In Groningen zit zijn uitgever, die hij nog kent uit zijn studententijd. Van Middelaar verbleef een paar weken in zijn oude studiestad om te schrijven aan zijn derde boek, dat dit najaar uitkomt. Het boek zal erover gaan dat de Europese Unie een veel politieker project is dan vaak wordt gesuggereerd.

Zware baan

Sinds begin 2015 is hij vertrokken uit de Europees-politieke coulissen. Toen Donald Tusk Van Rompuy opvolgde als voorzitter, had Van Middelaar kunnen aanblijven. Maar hij wilde weer vrijheid van spreken hebben. Die heeft hij, nu hij hoogleraar is in zowel Louvain-la-Neuve als Leiden.

Bovendien was het een zware baan, zegt hij, met een grijns. 'Schrijf jij maar eens een toespraak voor Van Rompuy die naar een conferentie gaat in Portugal, een land in crisis. Dan moet je dus weten wat de situatie in Portugal is, hoe ze daar over Europa denken. Je moet ook iets vertellen over wat de stand van zaken is, bijvoorbeeld nu met de vluchtelingen crisis. Je moet weten dat de Portugese media bezig zijn met een conflictje tussen de premier van Portugal en de leider van de oppositie. Tegelijk heb je straks persbureau Reuters in de zaal zitten, dat oplet of wat Van Rompuy zegt over de bankenunie afwijkt van wat Borosso of Merkel zei. Dat moet je afstemmen met collega's uit de medewerkersstaf die verstand hebben van de euro. Misschien zijn er ook problemen met Rusland; dus moet je met diplomaten praten. Dat levert allemaal gevechtjes, kleine confrontaties, in de wandelgangen op om te zorgen dat de speech klopt en genuanceerd is, maar niet verwatert tot nietszeggend goebedoelingenproza. Dat is een hele klus.'

Inmiddels praat Van Middelaar zonder meel in de mond. Zoals over de roerige tijden die de EU doormaakt. Die zijn het gevolg van de econo-

Luuk van Middelaar (1973) was een briljante RUG-student geschiedenis en filosofie. Voor zijn in 1999 als boek verschenen doctoraalscriptie *Politicide* ontving hij de Prix de Paris. In 2002 werd hij medewerker van Eurocommissaris Frits Bolkestein en vervolgens assistent van VVD-fractievoorzitter in de Tweede Kamer Jozias van Aartsen. In 2009 verscheen zijn veelgeprezen proefschrift *De passage naar Europa*, bij de Historische Uitgeverij, wat de opstap bleek voor een speechschrijverschap voor Herman Van Rompuy, de eerste voorzitter van de Europese Raad. Nu is Van Middelaar hoogleraar Europese Waarden in Louvain-la-Neuve en hoogleraar Grondslagen en Praktijk van de Europese Unie aan de Universiteit Leiden. Ook is hij columnist voor *NRC Handelsblad* en schrijft hij aan zijn derde boek.

mische problemen in Griekenland, de vluchtelingenproblematiek, het referendum eind juni over uittreding van Groot-Brittannië, en het associatieakkoord met Oekraïne.

Depolitisering

Te midden van dat tumult zou het goed zijn als Europese politici volmondig erkennen dat de EU tot in haar haarvaten politiek is, vindt hij. Dat spreekt minder vanzelf dan het klinkt. 'De EU is na de oorlog bedoeld als iets volkomen nieuws, als een breuk met de diplomatie van de eeuwen daarvoor. Dus geen diplomatieke onderhandelingen meer op vredescongressen, maar een poging om de politieke passies die het continent hebben verscheurd te dempen onder een deken van recht en economie', zegt Van Middelaar.

'Het Brusselse systeem heeft een sterke neiging tot, wat ik noem, depolitisering. Dat is een enorme kracht, omdat de politiek na de oorlog te splijtend was. Maar het is ook

onze zwakte. Als je alle discussies vermijdt, ontstaat er een technocratie: die transformeert alle politieke besluiten in oplossingen voor problemen. Dat is wat een technocratie doet: doen alsof politiek alleen maar techniek is.'

'De EU is na de oorlog bedoeld als iets volkomen nieuws'

Om die reden is volgens Van Middelaar de invoering van de euro altijd verkocht als een praktische uitkomst; nu kunnen we goedkoop pinnen in het buitenland. Maar de politieke reden op de achtergrond was de eenwording van Duitsland, waar Frankrijk 'ja' tegen zei in ruil voor het opgeven door Duitsland van de D-Mark. Met de oprichting van de Europese Centrale Bank hoopte Frankrijk te voorkomen dat de Duitsers de Europese economie bleven domineren.

Bezielde verhaal

Om een vergelijkbare reden is zelfs ver ná 2012 alles geprobeerd om Griekenland in de eurozone te houden, terwijl de grootste economische noodzaak voor de rest van Europa verdwenen was. De stille politieke reden was dat gevreesd werd voor onrust op de Balkan, een instabiel Griekenland en Russische invloed op de Griekse politiek. Neem de huidige sancties van de EU tegen Rusland, die van kracht werden na de inname van de Krim; elke lidstaat heeft het vetorecht om ze te blokkeren. Als Griekenland op Russische hulp was gaan leunen, werd een Grieks veto denkbaar.

Ook het associatieakkoord met Oekraïne wordt technocratisch verkocht, met economische argumenten, legt Van Middelaar uit. 'Dat is net te eenvoudig, hè', zegt hij. 'Dit akkoord is er niet alleen omdat wij meer tulpenbollen naar Kiev willen brengen. Dat is in ieder →

geval niet doorslaggevend. We hebben dit akkoord in 2009 aangeboden om de Oekraïners de kans te geven zich te ontwikkelen tot een lid van de Europese familie. Wat ze zelf ook willen. Dat akkoord bevestigden we in 2014, op een zeer dramatisch moment, toen honderd anti-regerings-demonstranten op het Maidanplein waren gesneuveld en de Russen de Krim waren binnengevallen.'

'Die meer geopolitieke argumenten vergen niet een economisch-technisch discours, maar een politiek discours dat in Europa veel minder wordt gepraktiseerd. Dat is niet de groef waar men in valt.'

Maar die politieke groef kan de Europese politici wel het elan bieden om een bezielde verhaal te vertellen aan de inmiddels toch Europa-sceptisch gestemde burgers van de 28 lidstaten. 'Uiteindelijk is dat een verhaal over politiek, inderdaad. Over het feit dat wij in een grote en snel veranderende wereld toch Europeanen zijn, met al onze verschillen. Want een Fransman zal nooit een Duitser worden en vice versa.

Europese beschaving

Toch delen we iets: bepaalde opvattingen over wat het is om mens te zijn, over wat het is om samen te leven. We delen de waarden die daar onuitgesproken onder liggen en ons anders maken dan Amerikanen, maar zeker anders dan Chinezen, Indiërs of Arabieren. Dat is een Europese beschaving; dat woord mag je wel gebruiken.

'De wereld is gewoon rommelig'

Als we die Europese beschaving, een product van 2,5 millennium, voor de toekomst willen bewaren, zullen we moeten erkennen dat we niet op onze lauweren kunnen rusten. Want de rest van de wereld doet daar niet aan mee. De Chinezen en Afrikanen kijken naar ons en denken: jongens, wat zijn jullie verwend, jullie hebben een rijk continent maar zorgen niet eens voor de eigen veiligheid - om maar wat te noemen.

Die beschaving staat onder druk van economische en politieke veranderingen in de wereld. Dat besef neemt zo tergend langzaam toe. Het betekent niet dat wij morgen een Europese superstaat moeten vormen, maar wel dat iedereen doordrongen moet worden van de noodzaak om samen op te treden. Dat moet het devies zijn: de krachten bundelen. Met de vluchtelingencrisis bijvoorbeeld moet elke lidstaat doen waar hij goed in is en echt ziet zitten en niet één methode door de strot geduwd krijgen, zoals met de gedwongen verdeling van 160.000 vluchtelingen. Daardoor liep iedereen op elkaar te schelden. Je moet in plaats daarvan de politiek van het verschil aandurven. Daar geloof ik in. Dat mag er een beetje rommelig aan toe gaan. Improviseren is geen schande. De wereld is gewoon rommelig.'

De feestelijke uitreiking van de prijs voor de Alumnus van het Jaar 2015 zal deze zomer plaatsvinden. Datum en tijd worden bekendgemaakt op www.rug.nl/alumnusvanhetjaar, waar ook het juryrapport te lezen is.

We houden contact

OPGETEKEND DOOR EDZARD KROL

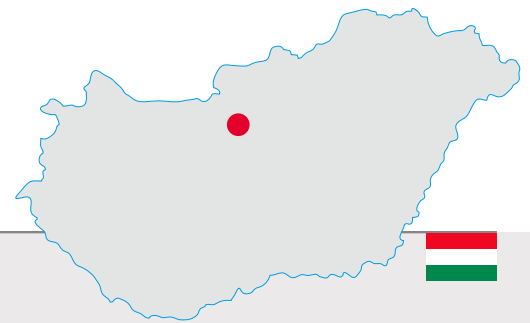
De universiteit blijft zich ontwikkelen van een ooit vooral op Noord-Nederland gerichte instelling naar een speler die op wereldniveau meedoet in onderwijs en onderzoek. Er zijn veel internationale studenten hier. En in het Chinese Yantai plannen we een campus, waarmee we onze internationale reputatie verder kunnen verspreiden. Terwijl onze eigen studenten na hun afstuderen steeds meer naar het buitenland vertrekken. Al helemaal internationaal vertakt is natuurlijk het onderzoek. De recent in Leeuwarden opgerichte campus bewijst dat we tegelijkertijd uiteraard onze regionale basis niet veronachtzamen. Ook een doorgaande ontwikkeling is dat de universiteit opener wordt. Voorheen kon je zeggen dat je studententijd zich in Groningen had afgespeeld, waarna je de deur van de universiteit definitief achter je had dichtgetrokken. Maar wij blijven zoeken naar methoden om ook na het afstuderen contact met onze alumni te houden. Uw alumnimagazine *Broerstraat 5* is daar natuurlijk een voorbeeld van.

Een andere methode richt zich op de toekomstige arbeidsmarkt van RUG-studenten. We hebben er een systeem voor aangeschaft, Career ConNEXT, dat studenten en bedrijven met elkaar in contact brengt. Het is een via internet toegankelijke database waarin studenten en afgestudeerden hun profiel kunnen aanmaken. En werkgevers kunnen er hun stageplaats of vacature kwijt. Het idee is dat een RUG-alumnus een student kan helpen als mentor en misschien ook eerder geneigd is een vacature bij de RUG te posten dan bij een andere, onbekendere universiteit.

Nog een mooie verbindende methode is die van de alumniking, een groep van alumni die een paar keer per jaar in hun eigen regio bijeenkomen. Voor de gezelligheid, om herinneringen aan de studietijd op te halen en om kennis en nieuwe contacten op te doen. Elke kring is bovendien maatschappelijk betrokken en zamelt bijvoorbeeld geld in voor een onderzoeksproject van de RUG, waarover een promovendus of hoogleeraar dan op een kringbijeenkomst kan komen vertellen. In Nederland hebben we kringen in bijvoorbeeld Het Gooi, Amsterdam, Den Haag en Kennemerland. In het buitenland onder meer in San Francisco, Singapore en Zürich. (Zie www.rug.nl/kringen)

Ook de faculteiten zelf nemen initiatief om alumni naar hen te laten terugkeren. Denk aan uitnodigingen voor lezingen waarmee afgestudeerden hun vakkennis up-to-date kunnen houden. Dat gebeurt al bij geneeskunde, farmacie, economie en bedrijfskunde en rechten en wat mij betreft straks bij alle studierichtingen. De kans bestaat dat je na je studie niet veertig, maar vijftig jaar op de arbeidsmarkt actief bent. Wie zegt ons dat je alles wat je in die halve eeuw nodig hebt in de eerste vier, vijf jaar kunt leren? Neem een alumnus die van baan wisselt en tussendoor een paar maanden over heeft. Die zou zich voor enkele modules aan de RUG moeten kunnen inschrijven, om zich bij te scholen. Als dat modules zijn waaraan eveneens de huidige, reguliere studenten deelnemen, dan levert dat ook nog eens nuttige contacten en zelfs netwerken op, die verschillende generaties met elkaar verbinden. Zou dat niet mooi zijn?

Elmer Sterken, rector magnificus

JOHN HERMSE

BUITENLAND

Doetie Talsma:

‘De stap van een redelijk leven naar armoede is hier klein’

‘Zo mooi hadden we in Amsterdam niet kunnen wonen’, zegt Doetie Talsma (33) over de plek in Boedapest waar ze met haar Hongaarse vriend Gabor terecht is gekomen: midden in het centrum, in de oude joodse wijk, met achter elke oude, vervallen deur de mooiste binnenplaatsen. Twee jaar geleden verruilde het stel Amsterdam voor de Hongaarse hoofdstad. ‘Toen mijn contract bij de omroep afliep was het een mooi moment om die stap te wagen.’

In Nederland werkte ze als journalist bij onder meer NTR-radio, hier geeft de RUG-alumnus journalistiek (2009) les aan de Nederlandse Taal en Cultuurschool Boedapest. Dat Gabor in zijn vaderland niet aan de slag kon als leraar Engels of geschiedenis viel echt tegen. Het heeft veel te maken met het onderwijsklimaat onder de autoritaire en in het Westen omstreden premier Viktor Orbán. ‘Onder de nieuwe regering is er voor het geschiedenisonderwijs nog maar één boek’, zegt Doetie. ‘Als daar niet de geschiedenis in staat die jij wilt vertellen, is dat niet echt fijn.’

Nog voor Orbán's plan vluchtelingen uit zijn land te weren met een hek langs de grens, deed hij al veel stof opwaaien met zijn Mediawet, waarmee de overheid een veel steviger greep op de pers zou krijgen. ‘Heel opvallend is de eenzijdige berichtgeving in de media’, vindt Doetie. ‘Gabor zet de radio vaak uit, want je krijgt soms echt het gevoel dat je weer in de communistische tijd leeft. “Het gaat allemaal fantastisch”, krijg je te horen, “met de economie gaat het heel goed” en dat soort dingen, terwijl dat in de praktijk niet is te merken.’ Nu zijn er in Boedapest geen migranten uit het Midden-Oosten meer, maar vorige zomer, toen de stad overstroomd werd met vluchtelingen, merkte Doetie dat juist over deze groep de media eenzijdig negatief berichtten.

Gabor geeft nu privélessen Engels. In het reguliere onderwijs valt geen droog brood te verdienen. ‘Dat is maximaal 350 euro per maand, zelfs voor hier erg weinig.’ Een vetpot hadden ze niet verwacht, maar dat het leven in Hongarije zó'n stuk zwaarder is dan in Nederland hadden ze niet helemaal voorzien. Doetie: ‘De Hongaren maken zich zorgen, merk ik. De stap van een redelijk leven naar armoede is hier klein. Er is nauwelijks een vangnet. Het is hier hard werken voor weinig geld.’ Dat het stel het welvarende Nederland achter zich liet, stuitte bij veel Hongaren dan ook op onbegrip. ‘Veel Hongaarse jongeren willen juist het land uit.’

Voorlopig blijven Doetie en Gabor in Boedapest, waar zij haar oude vak van journalist ook weer voorzichtig aan het oppakken is. Van de vluchtelingencrisis deed ze al verslag voor de EO-radio. Voor de VPRO is ze nu bezig met het project Sounds of Budapest. ‘Ik heb al een straatmuzikant vastgelegd die bij de metro op een cimbalom speelt, die ziet eruit als een tafel met snaren.’

Hongarije mag dan een stuk armer zijn en West-Europa het beloofde land voor jongeren, toch houden die wel echt van hun stad, merkte Doetie. Ze geeft hen groot gelijk: ‘Ik wandel graag door de stad, die je dan van alle kanten leert kennen. Er zijn hier veel historische gebouwen, de zon schijnt vaak en er heerst een prettige sfeer: Het is hier echt heel erg mooi.’

In Nederland worden momenteel zo'n 15.000 kinderen opgevangen in pleeggezinnen. Een aanzienlijk deel van hen heeft in het verleden te maken gehad met seksueel misbruik. Orthopedagoge **Dorijn Wubs** doet promotieonderzoek naar deze extra kwetsbare groep kinderen en hun pleeggezinnen. Waar lopen de kinderen en hun pleeggezin tegenaan en hoe moeten ze daar mee omgaan?

Kennis en wijsheid in de pleegzorg

Promovenda Dorijn Wubs straalt wanneer ze over haar onderzoek praat. Zoals ze het zelf formuleert: 'Met dit onderzoek ben ik met mijn neus in de boter gevallen.' De zorg voor pleegkinderen met een verleden van seksueel misbruik ligt haar na aan het hart. Ze gelooft in het belang van haar onderzoek en de narratieve aanpak ervan is haar op het lijf geschreven: 'Toen ik een studiekeuze moest maken, twijfelde ik tussen communicatiekunde en orthopedagogiek. Uiteindelijk heb ik beide studies afgerond en nu, in mijn promotieonderzoek, heb ik veel aan mijn communicatieve vaardigheden.'

Wubs' onderzoek draagt de naam Project Iris, een verwijzing naar de bloem die symbool staat voor wijsheid en kennis. Het project komt uit de koker van Hans Grietens, sinds 2010 hoogleraar orthopedagogiek in Groningen en pionier op het gebied van onderzoek naar pleegzorg. Grietens maakte deel uit van de Commissie Samson, die namens de Tweede Kamer vanaf 2010 onderzoek deed naar kinderen die aan seksueel misbruik waren blootgesteld in de pleegsituatie, in de periode 1945-heden. Het viel hem toen op dat er voor pleeggezinnen die de zorg voor misbruikte kinderen op zich nemen, eigenlijk maar weinig praktische, wetenschappelijk onderbouwde

- Communicatie- en informatiewetenschappen, Ba RUG (2005–2008)
- Pedagogische wetenschappen, Ba RUG (2008–2011)
- Orthopedagogiek, Ma RUG (cum laude) (2011–2012)

- Research- en managementassistent, Instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid van de RUG (2010–2012)
- Promovenda Project Iris, afdeling Orthopedagogiek, van de RUG (2013–heden)

ondersteuning is. Project Iris, dat medegefinancierd wordt door de Stichting Kinderpostzegels, probeert deze leemte te vullen.

Complexe trauma's

Mede door bezuinigingsmaatregelen in de jeugdzorg, en daarmee in de jeugdinstellingen, neemt de vraag naar pleeggezinnen voor uithuisgeplaatste kinderen jaarlijks toe. Bekend is dat een groot deel van de pleegkinderen te maken heeft gehad met seksueel misbruik, maar betrouwbare cijfers zijn er niet. Wubs legt uit dat dit deels een definitiekwestie is: 'Wat versta je precies onder seksueel misbruik, wanneer is iemand slachtoffer? Bovendien is misbruik bij heel jonge kinderen lastig vast te stellen, doordat zij geen woorden kunnen geven aan hun ervaringen. Het komt dan ook voor dat misbruik uit het verleden pas aan het licht komt door opmerkzaamheid van de pleegouders.' De Groninger pleegzorgorganisatie Elker plaatst seksueel misbruik echter in de top-3 van redenen voor uithuisplaatsing.

Wubs legt uit dat de trauma's van deze kinderen vaak erg complex zijn: 'Veel van de slachtoffers zijn behalve aan seksueel misbruik, ook blootgesteld aan emotionele verwaarlozing of fysieke mishandeling. Daar komt nog eens bovenop dat ook de uithuisplaatsing op zich voor veel kinderen traumatisch is.' De uitgebreide interviews met de ruim dertig deelnemers aan het onderzoek – onder wie pleegouders, biologische kinderen en pleegkinderen, allen meermalen geïnterviewd – geven een gevarieerd beeld. 'In het ene gezin worden veel meer problemen en probleemgedrag ervaren dan in het andere. Er zijn zelfs kinderen met wie ogenschijnlijk niets bijzonders aan de hand is. De leeftijd waarop het misbruik heeft plaatsgevonden speelt hierbij een grote rol, maar ook de intelligentie en cognitieve ontwikkeling van het kind.'

Vertrouwen

Vertrouwen is een terugkerend thema in veel van de interviews die Wubs heeft gehouden: 'Ouders herinnerden zich hoe moeilijk het was om het vertrouwen van hun pleegkind te winnen, en soms moesten zij zich erbij neerleggen dat dat punt nooit werd bereikt.' Gezien de ervaringen van de kinderen, was dit voor Wubs geen verrassing: 'Misbruik heeft vaak een verstoorde hechting tot gevolg. Het is het overschrijden van de grenzen van het jonge kind, op een manier die bovendien volledig indruist tegen de ontwikkelingsfase waarin het kind zich bevindt. Maar ook misbruik op latere leeftijd maakt het lastig voor kinderen om een vertrouwensband aan te gaan, helemaal wanneer de dader een bekende van het kind was.' Op andere vlakken haalden de interviews bepaalde aannames juist onderuit: 'Het idee

FOTO JEROEN VAN KOOTEN

'Het is vaak moeilijk een balans te vinden tussen beschermend en spontaan ouderschap'

heerst dat misbruikte kinderen zogeheten seksualiserend gedrag vertonen. Dit bleek voor lang niet alle slachtoffers te gelden.'

Doordat de ervaringen van pleegkinderen zo divers zijn, en het ene kind en pleeggezin het andere niet is, vindt Wubs het lastig om kant en klare adviezen te formuleren. 'Wel raad ik pleegouders aan om goed, haast analytisch, te kijken naar het gedrag van hun pleegkinderen. Leer hen kennen, observeer reacties in nieuwe situaties, luister naar wat ze zeggen.'

Douchen

We hebben gemerkt dat de trauma's van deze kinderen door kleine, alledaagse dingen getriggerd kunnen worden. In bepaalde situaties zijn de meeste ouders automatisch voorzichtig, denk aan douchen of naar bed brengen.' Maar er zijn ook situaties waarin het veel lastiger is om eventuele triggers te voorzien: Wat krijgt een kind, al zappend, op tv voorgeschoteld? Wat staat er in de krant van vandaag, mag het kind dat lezen? Wubs: 'Het is vaak moeilijk een balans te vinden tussen beschermend en spontaan ouderschap.'

De narratieve aanpak van het onderzoek, aan de hand van open vragen, levert uitgebreide, bijna chronologisch opgebouwde verhalen op met veel details en nuanceringen. Voor de minderjarige deelnemers ontwikkelde Wubs

een activiteitenboekje, waarin zij hun dagelijkse belevingswereld konden laten zien. Zo maakten de kinderen, samen met Wubs of een assistent, een relatiediagram of een fotodagboek. Wubs: 'Het was een heel veilige manier van informatie vergaren, waarbij we de kans op het triggeren van een trauma tot het minimum beperkten. Door de kinderen een stopbord te geven dat ze omhoog konden houden wanneer het gesprek te ver ging, hielden ze heel letterlijk de controle in eigen hand.' Toch lukte het de onderzoekers antwoorden op vragen te krijgen als 'mag je meester of juf weten van het misbruik', of 'zou je je biologische familie vaker willen zien?'

Veilige haven

De resultaten van Project Iris worden volgend jaar zomer gepresenteerd in een boek. Ondertussen werkt Wubs ook aan een meer praktische toepassing van de opgedane kennis: 'Getraumatiseerde kinderen zijn uiteraard het meest gebaat bij een succesvolle plaatsing en pleeggezinnen willen het allerliefste een veilige haven bieden en voor lange tijd het "eindstation" zijn. Met de zogeheten e-toolkit, die wij ontwikkelen in samenwerking met stichting Augeo, hopen we handvatten te bieden aan iedereen die betrokken is bij pleegzorg, en pleeggezinnen te professionaliseren en versterken.'

Henk Bloemhoff (1948) / Nederlands 1978, promotie 1991 en Nanne Streekstra (1947) / Nederlands 1972,

promotie 1994

Basisboek Historische taalkunde

Overzicht ontwikkeling van het Nederlands, met ook aandacht voor Brabants, Fries, Limburgs, Nedersaksisch, Vlaams en Zeeuws.

WWW.KLEINEUIL.NL

€ 35,00

Marjan Brouwers (1963) Engels en Algemene Letteren 1988 en Jeannette van Ditzhuijzen

Ren, Janina, ren!

Als tienjarig Joods meisje in Polen vluchtte zij voor de Nazi's. Biografische roman over Janina Katz

WWW.LMPUBLISHERS.NL

€ 19,50

Lodewijk Ivo Crijns (1954) / geneeskunde 1981

Met Godsvertrouwen voor het vuurpeleton: Karel van Berckel, verzetsman en chirurg

Een overtuigd katholiek, tot in de dood

WWW.WALBURGPERS.NL

€ 12,50

Bronja Prazdny (1971) / algemene letteren 1996

Verloren taal

Zoektocht naar sporen versnipperde familie in het

oude Europa

WWW.NIEUWAMSTERDAM.NL

€ 19,99

Kees-Jan Dijkstra (1972) / geschiedenis 1997

Weldaad loont

110 jaar Koninklijke Vereniging van Leden der Nederlandse Ridderorden

WWW.MATRIJS.COM

€ 29,95

Daniël Postma (1983) / archeologie 2011

Het zodenhuis van Firdgum

Middeleeuwse boerderijbouw in het Friese kustgebied tussen 400 en 1300

WWW.BARKHUIS.NL

€ 24,95

Pieter J. van Strien (1928) / psychologie 1953 / em. hoogleraar RUG

Het creatieve genie

Het geheim van de geniale mens

AMSTERDAMUNIVERSITYPRESS

€ 24,95

Joop Boerboom (1973) / internationale betrekkingen 1997

Jan Terlouw – Jeugdboekheld op het Binnenhof

Biografie over schrijver en D66-politicus Jan Terlouw

WWW.UITGEVERIJBOOM.NL

€ 19,90

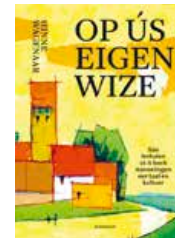
Niko Verbeek (1958) / andragogie 1984

Kom dans met mij

Zinnenprikkelend familiedrama

WWW.BOEKSCOUT.NL

€ 13,95

Hinne Wagenaar (1962) / godgeleerdheid 1988

Op ús eigen wize

Sân ferhalen

út it boek Hannelingen oer taal en kultuer

WWW.BORNMEER.NL

€ 20,00

Stine Jensen (1972) / literatuurwetenschap 1996 en filosofie 1997

Lieve Stine, weet jij het?

Introductie filosofie voor kinderen.

Zilveren Griffel 2015

WWW.KLUITMAN.NL

€ 14,95

CITY OF TALENT

HOE KUN JE WETENSCHAPPELIJK VERANTWOORD *flirten?*

HET ANTWOORD KOMT UIT GRONINGEN. SEKSUOLOOG PROF. HARRY VAN DE WIEL LEGT OP CITYOFTALENT.NL/FLIRTEN UIT HOE HET MOET.

ER GAAT NIETS BOVEN

GRONINGEN

city of talent

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

✍ ELLIS ELLENBROEK 📷 ELMER SPAARGAREN

'Ik ben toen toch de U-raad ingegaan'

Ik zat het jaar 1999-2000 in het bestuur van de Groninger Studentenbond. Op een dag kwam ik daar, op het pand in de Pelsterstraat, en riepen een paar mensen: "Linda, we gaan een eigen partij oprichten!" Je had toen maar één studentenfractie in de universiteitsraad, de Studenten Fractie Groningen, S.F.G.. Daar zat iedereen in. Mensen van Vindicat, Cleopatra, de Gsb, iedereen zat in die ene fractie. Wij stoorden ons daar al een tijdje aan. Je kon een student op de lijst kiezen, maar er was geen keus tussen partijen. Wij vonden de S.F.G. ook kleurloos. En er waren dingen waar we het gewoon niet mee eens waren. Zo was de studentenfractie tegen een speciaal programma om meer vrouwen aan te nemen als hoogleraar. Ze maakten zich wél druk over dat er weer een Latijnse tekst op de bullen moest komen. Wij besloten het Vooruitstrevend Overleg Studenten op te richten, het VOS. Diezelfde avond nog gingen we naar het Paard van Troje, onze stamkroeg. Iemand

Linda Voortman (36); Tweede Kamerlid GroenLinks sinds 2010; studeerde van 1997 tot 2007 Engels en Algemene Literatuurwetenschap aan de RUG; speciale plek: Pelsterstraat 23, verzamelpand studentenorganisaties

die nogal goed was met logo's heeft daar op een bierviltje het logo bedacht. Twee vosjes in zwart-wit, een beetje yin yang. Anderen bemoeiden zich ermee: "Kun je die S niet nog een beetje zo doen, of een beetje zo?" De voorzitter van de S.F.G. kreeg de vraag wat hij vond van een tweede partij. Hij zei: "Het is alleen maar voor de vorm." Wat werd onze leus? "Vorm én inhoud." Wij hadden echt een lang verkiezingsprogramma. Ik wou wel lijstduwer zijn, maar niet in de U-raad. Ik zou een jaar naar Amerika. Dat is een beetje anders gelopen. Bij de verkiezingen in juni was een plek in Amerika nog niet zeker. Wij kregen zeven van de twaalf studentenzetels. Ik stond op acht of negen, maar niet iedereen boven mij wilde, dus ik ben toen toch de U-raad ingegaan. Een heel belangrijk jaar voor mij. Ik leerde volksvertegenwoordigend werk te doen, debatten voeren, dingen op de agenda krijgen.'

Het VOS ging in het jaar 2007-2008 verder als Gsb-fractie, de naam uit de jaren zeventig. Anno 2016 kent de U-raad drie studentenfracties: Calimero, SOG en STERK.

Olie, gas, steenkool, kernsplitsing, zon en wind... de energiesector verandert in zo'n razend tempo, dat de wetgever het niet kan bijbenen. Wat zijn de rechten van bijvoorbeeld producenten, afnemers en eigenaren? Het relatief jonge vakgebied energierecht is oneindig divers en complex; en daarom een kolfje naar de hand van hoogleraar **Martha Roggenkamp** en promovendus **Jaap Waverijn**.

De olievlek van het energierecht

'Ik geloof niet in carrièreplanning', lacht Martha Roggenkamp. Nee, ze had als kind niet kunnen bedenken dat ze ooit de eerste hoogleraar energierecht van Nederland zou worden. Trouwens, ook later niet, toen ze tijdens haar studie Scandinavische taal- en letterkunde aan de RUG ook rechten ging studeren. Maar als ze dan een Summerschool in Oslo bijwoont over olie- en gasrecht, blijken juist dát onderwerp én haar kennis van het Noors wonderwel samen te vallen. Zo zelfs, dat ze uiteindelijk in 1999 in Leiden gepromoveerd is op het proefschrift *Het juridisch kader van pijpleidingen in de olie- en gasindustrie*.

Dat de eerste hoogleraar energierecht in Groningen is aangesteld, is niet toevallig. Het Noorden in het algemeen en Groningen als 'gasprovincie' in het bijzonder herbergen immers veel kennis en bedrijvigheid op het gebied van energie. Energie is bovendien een van de speerpunten van de RUG. Roggenkamp is de spin in het web van het energierecht. Ze is hoogleraar sinds 2005 en heeft, samen met haar collega Edwin Woerdman, het Groningen Centre of Energy Law opgericht. Ze hebben een groep promovendi om zich heen verzameld die heel verschillende onderwerpen binnen het vakgebied onderzoeken, zoals het elektriciteitsnet op zee, emissiehandel, gaskwali-

teit en investeringen in de energiesector. 'Een olievlek, dat moet het worden. Ik heb mezelf de uitdaging gesteld alle kamers hier op de gang gevuld te houden. En dat lukt aardig.' Ze lacht. 'Jammer genoeg vliegen ze ook weer uit als ze gepromoveerd zijn. Kan ik opnieuw beginnen.'

Jaap Waverijn is één van die jonge onderzoekers. Hij doet een promotieonderzoek naar het thema financiering van offshore energieprojecten en eigendoms- en zekerheidsrechten op zee. Ook Waverijn belandde bij toeval in dit specialisme. Als eerstejaarsstudent rechten aan de RUG zocht hij een beter bijbaantje en informeerde bij alle vakgroepen of die geen student-assistent nodig hadden. Bij Roggenkamp was hij een half uur na zijn gesprek al aan het werk.

Mijnwet van Napoleon

Energierecht? Hoe spannend is dat? En is dat niet een heel beperkt stukje van het recht? Die vragen krijgen Roggenkamp en Waverijn wel vaker. 'Ons vakgebied is oneindig breed en complex. Neem de gaswinning. Die is heel lang gebaseerd geweest op de Mijnwet van Napoleon. Het is onvoorstelbaar, maar pas in 2003 is er nieuwe wetgeving in werking getreden. Waar we nu overigens de nodige

Martha Roggenkamp (1955) studeerde Scandinavische taal- en letterkunde en Nederlands recht aan de RUG. Van 1986 tot 2004 werkte zij als onderzoeker bij het Internationaal Instituut voor Energierecht van de Universiteit Leiden en gedurende tien jaar parttime bij een advocatenkantoor in Rotterdam. Zij promoveerde in 1999 in Leiden, op *Het juridisch kader van pijpleidingen in de olie- en gasindustrie*, en is sinds 2005 hoogleraar energierecht aan de RUG, directeur van het Groningen Centre of Energy Law en initiatiefnemer/coördinator van het North Sea Energy Law Programme, de LLM Energy & Climate Law en de Nederlandstalige postdoctorale opleiding Energierecht op locatie.

www.rug.nl/inbeeld-m.m.roggenkamp

Jaap Waverijn (1984) ging na een aantal omwegen, waarvan er één over de golfbaan leidde, in 2010 rechten studeren in Groningen. Daarna ging het snel: Hij behaalde in 2013 cum laude zijn bachelor Nederlands recht aan de RUG – waar hij ook het Honours College volgde – en voltooide in 2014 zijn masteropleiding internationaal en Europees recht aan de Universiteit van Cambridge. Sindsdien is hij promovendus bij het Groningen Centre of Energy Law en coördinator van het North Sea Energy Law Programme. Zijn onderzoek is gericht op de financiering van offshore energieprojecten en op eigendoms- en zekerheidsrechten op zee.

www.rug.nl/staff/j.j.a.waverijn

FOTO JEROEN VAN KOOTEN

vraagtekens bij kunnen zetten', aldus Roggenkamp. 'Zo heeft de NAM een eeuwig durende concessie gekregen en het volledige eigendom van het ondergrondse aardgas. Het stilleggen van de productie zou daarom best kunnen resulteren in claims van de NAM. Moet een besluit dat er niet verder gewonnen mag worden, gezien kunnen worden als een vorm van onteigening? En hoe moet de NAM dan gecompenseerd worden?' Naast de vraag hoe grondeigenaren en bewoners beschermd moeten worden tegen de nadelige effecten van de gaswinning, speelt ook dit soort eigendoms kwesties een rol in de discussie over de beperking en eventueel beëindiging van aardgaswinning in Groningen.

De Nederlandse gasvoorziening is voor een belangrijk deel gebaseerd op de kwaliteit van het Groningse aardgas. Hoe gaan we om met de transitie? Wie ga je verplichten om wat te doen? De producent? De netwerkbeheerders? De leveranciers van gastoestellen? Allemaal vragen die het energierecht raken. 'Energie is nou eenmaal niet alleen techniek. Je kunt allemaal leuke technische oplossingen bedenken, maar elke nieuwe techniek levert ook nieuwe rechtsvragen op. En dan is er nog het probleem dat technici en juristen niet dezelfde taal spreken.'

Offshore windenergie

Ook politieke droom en juridische werkelijkheid lopen niet altijd parallel. Waverijn: 'Energietransitie is nog lang niet zo ver als ze had kunnen zijn, vanwege juridische belemmeringen en rechtsonzekerheid. Kijk maar naar de offshore windenergie. Een jaar of tien geleden besloot de politiek dat er heel snel gebouwd moest worden. Er was geen tijd om te wachten op een wettelijk kader voor windmolens op zee. 79 initiatieven resulteerden in 12 vergunningverleningen. Vervolgens wilden die allemaal aanspraak maken op subsidie. En dat was weer te veel. Uiteindelijk is aan drie projecten subsidie toegekend en werd een moratorium ingesteld tot er een nieuw wettelijk kader voor wind op zee zou zijn. Het subsidieregime en de wet zijn aangepast en de overige vergunningen zijn vervallen. Zo'n gang van zaken komt de juridische stabiliteit niet ten goede en heeft de ontwik-

MASTERPROGRAMMA

Het North Sea Energy Law Programme is een joint master Energierecht voor professionals, georganiseerd door de universiteiten van Groningen, Oslo, Aberdeen en Kopenhagen. De LLM bestaat uit vier lesblokken van twee weken en kan naast een reguliere baan worden gevolgd. De lessen worden verzorgd door wetenschappers en mensen uit de praktijk, zoals van ministeries, advocatenkantoren, de Europese Commissie en andere (inter)nationale organisaties. In elk blok zit een excursie naar bijvoorbeeld een offshore windpark, een olieplatform in aanbouw en het hernieuwbare-energie-eiland Samsø. Het eerstvolgende masterprogramma loopt van september 2016 tot augustus 2018. www.nselp.eu

keling van offshore windenergie uiteindelijk sterk belemmerd.' Daarom doen beleidsmakers er goed aan juridische adviezen niet in de wind te slaan. 'Vóór 2000 kregen we als juristen nauwelijks een voet aan de grond', zegt Roggenkamp.

Liberalisering

Met de liberalisering van de energiemarkt is de markt echter ingrijpend veranderd en is de transparantie toegenomen. Die liberalisering betekent ook dat iedereen kan investeren in energieproductie. Zo zien we voorbeelden van burgerinitiatieven en andere alternatieve vormen van financiering van duurzame energieprojecten. Waverijn: 'Sommige investeringsrisico's zijn voor professionals al niet gemakkelijk in te schatten, laat staan voor de gemiddelde particuliere belegger. Daar komt bovenop dat de particulier soms nieuwe financiële producten krijgt voorgeschoteld die risicovol kunnen zijn. Een voorbeeld waar

het mis ging, is het faillissement van het Duitse Prokon, een ontwikkelaar van hernieuwbare energieprojecten waarin 75.000 voornamelijk particuliere beleggers hadden geïnvesteerd.'

Unieke master

Roggenkamp stond ook aan de wieg van een unieke master voor professionals: het North Sea Energy Law Programme. In een samenwerkingsverband met de universiteiten van Aberdeen, Kopenhagen en Oslo zijn er in elk van de vier universiteitssteden twee weken lang colleges. Een groot succes, vinden Roggenkamp en Waverijn. Deelnemers komen uit de hele wereld, van Groenland tot Peru. 'Het zijn veelal juristen die affiniteit hebben met energie en op advocatenkantoren, in energiebedrijven of bij overheden werken. De kosten van deze tweejarige masteropleiding zijn vergelijkbaar met andere masteropleidingen, maar deze is te volbrengen naast een reguliere baan. Het programma is zeer divers: De hele keten van productie, transport, levering, consumptie, leveringszekerheid en klimaat komt aan de orde. Maar ook 'smart grids', slimme netwerken, en de juridische inkadering van windmolens op zee. Roggenkamp: 'Zie je wel hoe veelzijdig het onderwerp is? Ik voel me soms net een missionaris!'

Frits Zernike

'Ik heb met dit college willen aantonen dat mijn werk toch dikwijls tot onverwachte resultaten heeft geleid.' Met deze bescheiden woorden beëindigde Nobelprijswinnaar professor Frits Zernike (1888) in 1958 zijn lange loopbaan aan de RUG, waar hij sinds 1915 werkzaam was. Vijf jaar daarvoor was hij onderscheiden met de hoogste wetenschappelijke eer voor zijn uitvinding van de fasecontrastmicroscop.

Met zijn uitvinding – uit 1930 – konden onderzoekers voor het eerst levende cellen bestuderen. Op 10 maart was het precies vijftig jaar geleden dat de enige Groningse Nobelprijswinnaar stierf. Lees meer over Zernike op WWW.UKRANT.NL/MAGAZINE/WHO-THE-F-WAS-ZERNIKE

Geen Nobelprijs

Voordat Maarten Schmidt (zie artikel hiernaast) de quasar ontdekte, ontwikkelde hij eind jaren '50 ook al de 'Wet van Schmidt', die de relatie beschrijft tussen de dichtheid van een gaswolk in de ruimte en de snelheid waarmee in die wolk nieuwe sterren ontstaan. Maar, anders dan Frits Zernike heeft hij niet de Nobelprijs mogen ontvangen; want die is niet voor sterrenkundigen. Wel was Schmidt in 2008 de eerste die de Kavli Prize for Astrophysics kreeg. Die prijs is ingesteld in vakgebieden waarvoor geen Nobelprijs bestaat.

Ook ontving hij in 1980 de Gold Medal of the Royal Astronomical Society en in 1992 de Bruce Medal (belangrijke Amerikaanse prijs voor astronomie). In 1970 werd hij bijna directeur van het Greenwich Observatorium en daarmee 'astronomer Royal', ware het niet dat die positie bleek voorbehouden aan burgers van het VK.

Nieuw datacentrum ruimtesonde Euclid

RUG-hoogleraar Edwin Valentijn en zijn collega Koen Kuijken van de Universiteit Leiden ontvangen 1.985.000 euro NWO-subsidie voor een nieuw datacentrum waar over enkele jaren data van de Euclid-satelliet zullen worden verwerkt. Euclid is de volgende kosmische missie van de European Space Agency (ESA). Vanuit de RUG zijn het Kapteyn Instituut (het onderzoeksinstituut voor sterrenkunde) en het Centrum voor Informatie Technologie bij het project betrokken.

Lees meer op WWW.UKRANT.NL/NIUWS/RUG-BOUWT-DATASERVER-VOOR-RUIMTE-MISSIE

Karina Caputi

Karina Caputi, universitair docent aan het Kapteyn Astronomical Institute van de RUG en Rosalind Franklin Fellow, heeft een ERC Consolidator Grant ter waarde van 1,9 miljoen euro ontvangen. Hiermee kan zij een team formeren dat in het kader van haar doorlopende Spitzer Exploration Science Program SMUVS de ontwikkeling van sterrenstelsels in de vroegste geschiedenis van het universum gaat bestuderen. Daarnaast wordt de beurs ingezet voor de wetenschappelijke voorbereidingen en eerste observaties met de James Webb Space Telescope die 2018 gelanceerd wordt.

Deeltjesdouche uit de ruimte

Natuurkundige en alumnus Olaf Scholten, hoogleraar bij het KVI – Center for Advanced Radiation Technology van de RUG, was een van de auteurs van een *Nature*-publicatie op 3 maart 2016 over een belangrijke waarneming met de radioantennes van de Drentse LOFAR-telescoop: een bombardement van hoogenergetische deeltjes uit de ruimte, ofwel een 'deeltjesdouche'. Lees hierover op WWW.RUG.NL/SCIENCLINX-SCHOLTEN.

Na een deeltjesdouche dalen radiosignalen neer op de 'superterp' van de Drentse LOFAR-telescoop.

ILLUSTRATIE HEINO FALCKE, RADBOUD UNIVERSITEIT

Zernike en de zwaartekrachtgolven

100 jaar na het ontstaan van Einsteins algemene relativiteitstheorie is het gelukt het bestaan van zwaartekrachtgolven te bewijzen. Enkele dagen na deze bekendmaking hield de ontdekker van deze doorbraak, David Reitze, voor Studium Generale Groningen een lezing. In een interview met de Universiteitskrant vertelt hij dat de ontdekking mede te danken is aan Frits Zernike. 'De spiegels die wij gebruiken zijn voortreffelijke spiegels (...) en zo gepolijst dat alle imperfecties verdwijnen en de welving van het oppervlak veranderd is. We analyseren hoe we onze spiegels tot een perfecte bol polijsten met de polynomen van Zernike.' (WWW.UKRANT.NL/MAGAZINE/ZOVEEL-WETENSCHAP) Reitze is hoofd van LIGO, het laboratorium van de California Institute of Technology, Caltech. En Caltech is ook de universiteit waar de Groningse alumnus Maarten Schmidt zijn ontdekkingen deed, waarmee de cirkel weer rond is.

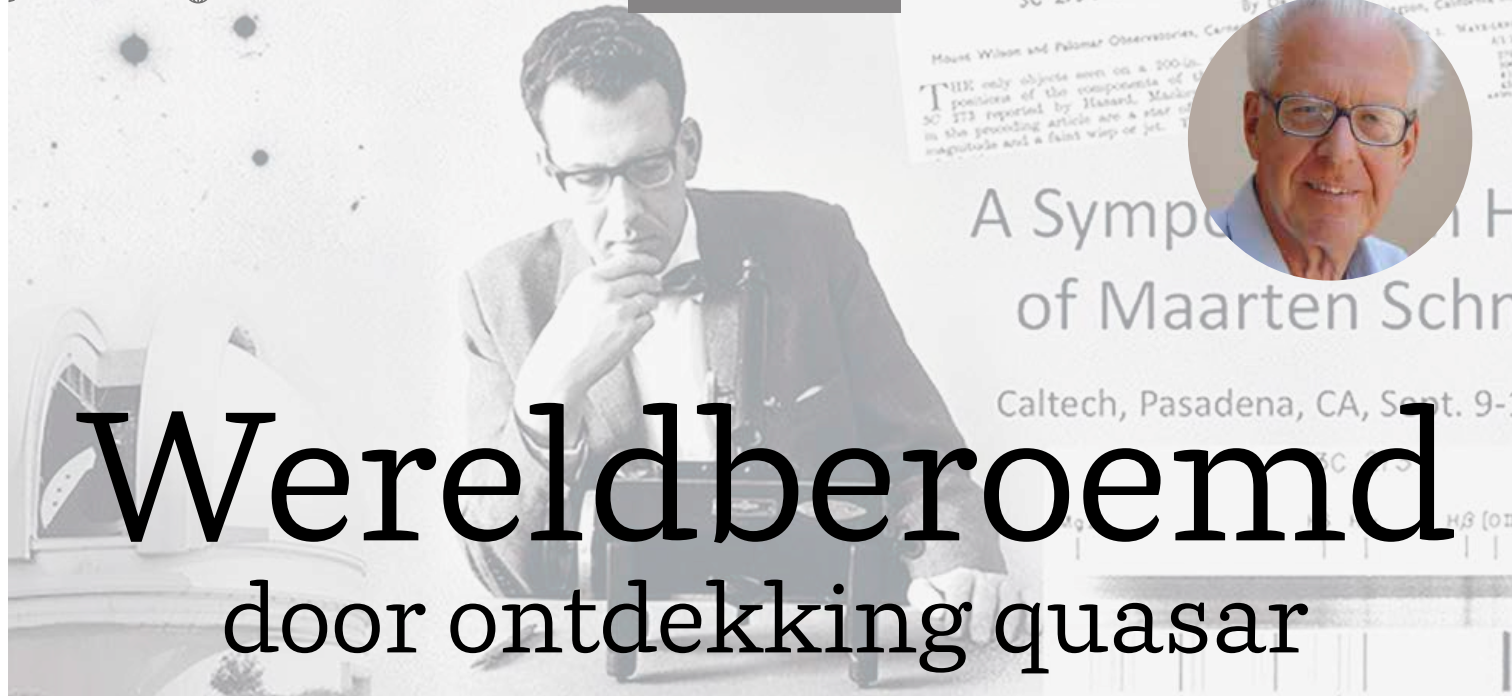
Na zijn kandidaats sterrenkunde in Groningen en promotieonderzoek in Leiden vertrok **Maarten Schmidt** (86) in 1959 naar het California Institute of Technology (CalTech) in de VS. Daar deed hij een ontdekking die hem wereldberoemd maakte: het bestaan van quasi-stellar objects, de quasars. Precies vijftig jaar geleden reden voor *TIME* aan hem, als een van de weinige Nederlanders ooit, de coverstory te wijden.

RENÉ FRANSEN

WWW.RUG.NL/ALUMNI/MAARTENSCHMIDT

ALUMNUS EN WETENSCHAP

Wereldberoemd door ontdekking quasar

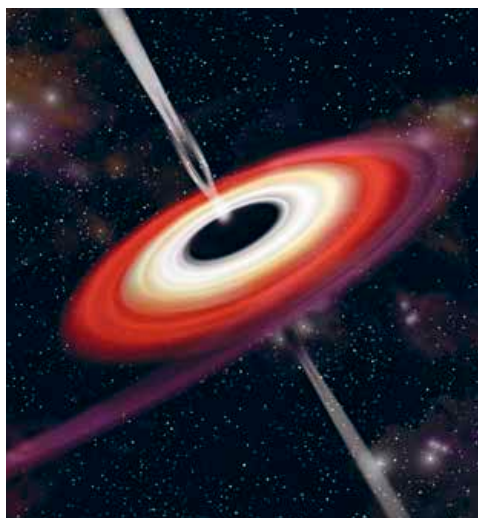
De editie van *TIME* is na vijftig jaar nog steeds op de website van het Amerikaanse magazine te vinden. 'Exploring the edge of the Universe' staat er naast zijn foto op de cover. Maarten Schmidt had kleine, sterachtige objecten gevonden die enorm ver van de Aarde af staan en een ongelooflijke hoeveelheid licht uitzenden. 'Ik was een optisch astronoom en werkte met de 200 inch telescoop van CalTech', vertelt Schmidt via de telefoon vanuit Californië, waar hij, zo'n twintig jaar na zijn pensionering, nog steeds woont. Radiosterrenkundigen gaven hem de positie van sterke radiobronnen aan de hemel en Schmidt keek of hij die objecten ook met zijn telescoop, in zichtbaar licht, kon zien.

Heldere ster

Een van de 'geluids'bronnen die Schmidt in december 1962 in beeld probeerde te krijgen, droeg de naam 3C273. 'Toen ik op die plek keek, zag ik een relatief heldere ster.' Alleen sterren in onze eigen Melkweg konden zo helder zijn, was destijds de gedachte, maar 3C273 zou volgens radiosterrenkundigen juist ver buiten de Melkweg staan. Schmidt analyseerde daarom het spectrum van de ster (de afzonderlijke golflengtes waarop deze licht uitzendt) om zeker te weten dat het licht niet van de radiobron kwam.

Stomverbaasd

'Maar ik snapte niets van dat spectrum, het zag er raar uit', herinnert Schmidt zich. Toen hij begin februari 1963 een kort artikel moest schrijven over 3C273 keek hij nog eens goed naar de golflengtes. 'Ik meende iets van regelmaat te zien.' Vervolgens deed hij iets dat eigenlijk onzinnig was: hij keek of er in het spectrum zogeheten 'roodverschuiving' was te vinden, een kenmerk van objecten die op grote afstand van de Aarde staan. Sterren in de Melkweg staan relatief dichtbij en hebben nauwelijks roodverschuiving. 'Maar dit object dus wel', constateerde Schmidt.

De ster bleek extreem ver weg te staan en zond evenveel licht uit als enkele tientallen miljarden sterren samen. 'We waren stomverbaasd en het duurde nog jaren voordat theoretici een verklaring vonden.' Het bleek dat zo'n sterachtige, een quasar, feitelijk een zwart gat is, dat materie aantrekt. Terwijl de materie in het zwarte gat verdwijnt, wordt een groot deel omgezet in licht.

Charles de Gaulle

De ontdekking trok uiteindelijk de aandacht van de redactie van *TIME*. 'Ze wilden er al eerder over schrijven, maar er kwam telkens iets tussen. Ik moest bijvoorbeeld een keer wijken voor Charles de Gaulle. Uiteindelijk gebeurde het drie jaar later, in 1966.' De redactie was wat onzeker over het stuk en las het hele artikel voor via de telefoon, zodat Schmidt fouten kon corrigeren. 'Dat is keurig gebeurd.'

Schmidt werkte nog jaren aan quasars, hij inventariseerde hoeveel er voorkwamen gedurende de geschiedenis van het Universum. 'De meeste quasars vond je toen het heelal 3 tot 4 miljard jaar oud was. Daarna nam het aantal af. Dit geeft mij de meeste voldoening: ik heb iets van de verandering die het Universum heeft doorgemaakt, de kosmische evolutie, zichtbaar gemaakt.'

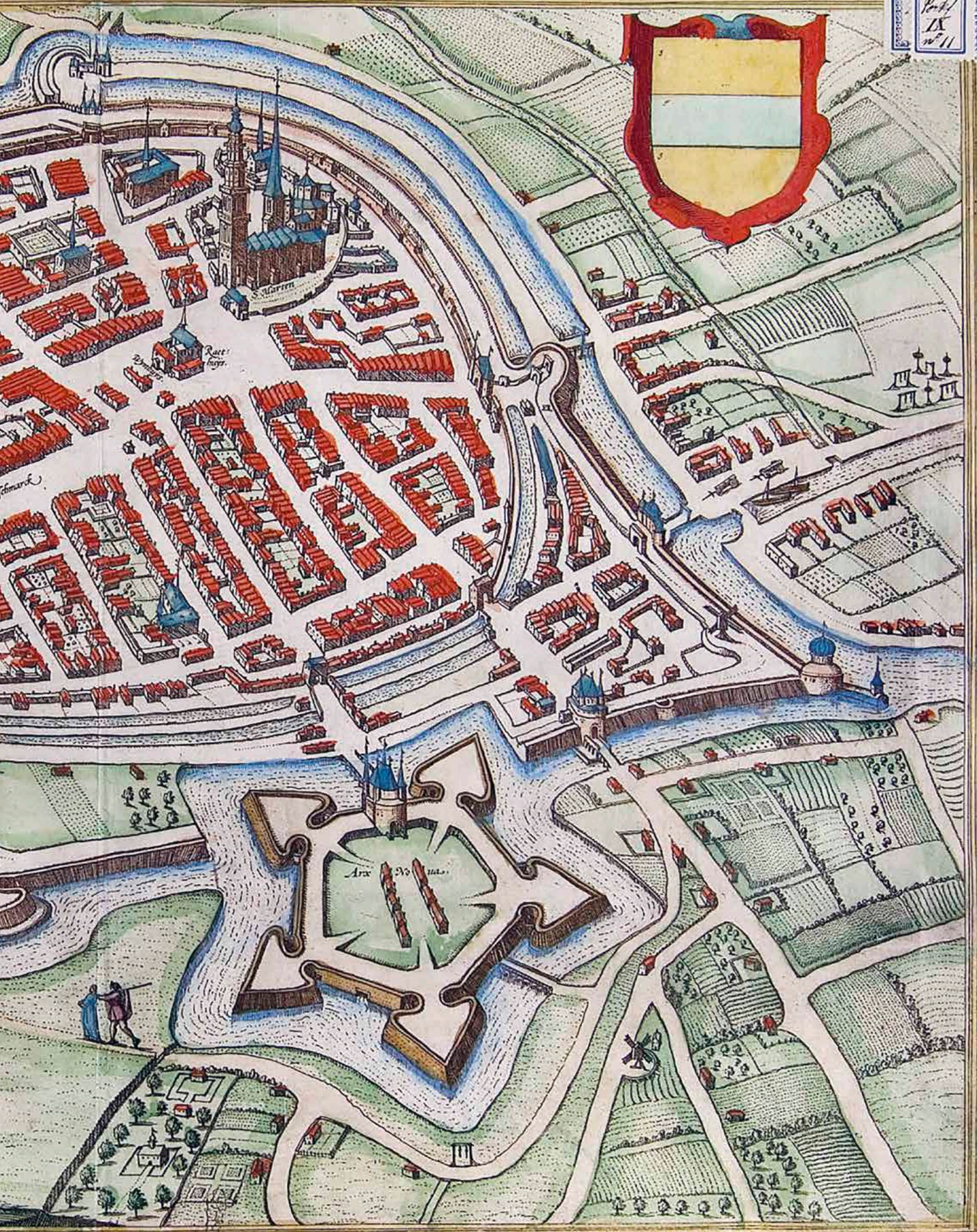
Plattegrond
Groningen Stad,
kopergravure uit
1575

De vernieuwde
beeldbank 'Digitale
collecties van de
RUG' bevat meer dan
65.000 afbeeldingen
en digitale repro-
ducties van stukken
uit de historische
collecties en onder-
zoekscollecties van
de universiteit. De
meeste kunnen vrij
gebruikt worden.

[http://facsimile.
ub.rug.nl/](http://facsimile.ub.rug.nl/)

GRONINGA, opulenta,
populosa, et valide contra
hostiles insultus munita Phri-
sic urbs, Ptolemeo Phileum,
consuetudine et denomina-
ta à Grunno Athenoris Re-
gis Francorum fratre, Anno
ante incarnationem Chris-
ti, CCC LXXVII. ut
Hunibaldus scribit

S. Martin

Rath. huyg.

St. Martin

Arx Nova

Als het aan de Wehrmacht had gelegen, dan waren er heel wat Nederlands-Duitse huwelijken gesloten in de Tweede Wereldoorlog. Maar de soldaten zelf dachten daar anders over. **Laura Fahnenbruck** wijdde haar proefschrift aan de seksualiteit van de Duitse soldaten tijdens de bezetting van ons land.

De seksualiteit van Wehrmachtsoldaten

‘Ze strooiden met condooms’

Duitse soldaten op Zeeuws strand in 1941 (coverfoto proefschrift)

Je kunt niet anders dan glimlachen als je de foto ziet. Een stuk of dertig poedelnaakte kerels, opgesteld in rijen van tien. Voetjes in het zand, sommigen stoer – borst vooruit –, anderen wat beschaamd misschien, weggedoken achter de ruggen van de anderen. De voorste mannen lachen breed. En dan is er die lange magere, de leider, half naar de camera gedraaid. Vrolijk. Ontspannen. Je zou niet zeggen dat het hier om een Zug militairen van de Duitse Wehrmacht gaat. De foto is gemaakt in juli 1941 op Westenschouwen in Zeeland en was nooit voor publicatie bedoeld, eerder voor een vriendenboek van de eenheid. Maar de fotograaf die de prent moest ontwikkelen, hield stiekem afdrukken achter. Nu siert de foto het proefschrift van Laura Fahnenbruck over de seksualiteit van Duitse Wehrmachtsoldaten in Nederland tijdens de bezetting.

Seks in oorlogstijd

Ze twijfelde wel even of de foto op de cover van haar boek moest komen, zegt Fahnenbruck. Al die blote mannen op een rijtje, was dat niet te expliciet? ‘Maar in dit beeld kwamen zoveel thema’s samen’, zegt ze. ‘Je ziet het leger, zoals ze daar in nette rijen staan opgesteld. Maar je ziet ook al die verschillende individuen – ze vonden het vast niet allemaal even gemakkelijk om bloot te zijn. Ze doen dit in hun vrije tijd en natuurlijk is er het thema van de seksualiteit.’

Wat ze maar wil zeggen – je kunt de soldaat niet scheiden van de man, al proberen onderzoekers dat vaak wel te doen. Dus zeggen dat seks van Duitse soldaten met Nederlandse meisjes één bepaald doel diende, dat kan ook niet.

Acht jaar lang deed Fahnenbruck onderzoek naar de seksualiteit van

- Genderstudies Carl-von-Ossietsky-Universität in Oldenburg
- Duitslandstudies RUG
- promotie RUG 2015

- proefschrift *Ein(ver)nehmen. Sexualität und Alltag von Wehrmachtsoldaten in den besetzten Nederlanden 1940-1945*
- docent RUG

Wehrmachtsoldaten tijdens de bezetting in Nederland. Ze vond namelijk dat bestaand onderzoek naar seks in oorlogstijd veel te beperkt was. 'Ik geloof niet in de rol van seks als wapen bijvoorbeeld', zegt ze. 'Er wordt vaak gedaan alsof het vanzelfsprekend is dat seks een rol speelt tijdens oorlogen, maar dat is het niet. Bovendien wordt bijna altijd gekeken naar de gewelddadige kant – groepsverkrachtingen, onderdrukking van vrouwen –, maar hoe zit het bij de mannen? En wat als de oorlog niet draait om vernietiging van de tegenstander, maar om inlijving en overtuiging?'

Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog leek een ideale casus. Een betrekkelijk vreedzame bezetting, want de Duitsers waren er niet op uit om Nederland kapot te maken. Nederlanders waren immers ook Ariërs – ofwel de broeders en zusters van het Duitse volk. Ze moesten worden overtuigd.

Fahnenbrucks belangrijkste conclusie is deze: eenzelfde motief kan verschillende betekenissen hebben. Soms vallen die samen en soms totaal niet.

Neem de foto's van Nederlandse meisjes met Duitse soldaten waar de Nederlandse beeldbanken vol mee staan. Een Duitse soldaat – in vol uniform – staat in de branding met twee meisjes in badpak naast hem. Hij saluëert vrolijk naar de camera. Een andere toont een soldaat op een brug, met aan elke arm een meisje. Lachend. Nog een: drie militairen leunen tegen een boerenschuur, met één meisje met bloemetjesjurk en klompen tussen hen in.

'Nederland is zó Duits'

De Duitse Wehrmacht was blij met dit soort foto's. Ze sloten aan bij het plaatje dat de Duitse regering schetste van Nederland als een soort tweede Duitsland. De verschillen tussen beide landen werden zoveel mogelijk gebagatelliseerd. "'Nederland is zo Duits, dat je bijna naar huis gaat", vertelde de Wehrmachtpropaganda aan Duitse soldaten die hier gelegerd werden', zegt Fahnenbruck. Het imago van de Nederlandse vrouwen sloot daarbij aan. 'Ze waren volks, Germaans en agrarisch. Maar verder bleef het beeld aseksueel.'

Voor de Wehrmacht was dit belangrijk. Nederlanders behoorden immers tot het Arische volk en de Duitse bezetting had ten doel om hen te overtuigen van het nationaalsocialistische project. Om die reden waren huwelijken tussen Duitse soldaten en Nederlandse meisjes ook gewoon toegestaan, terwijl die in Polen bijvoorbeeld streng verboden waren. 'Overigens ging dat niet over alle Nederlandse vrouwen', zegt Fahnenbruck. 'Je had de 'goede' aseksuele Germaanse stamverwante, maar er waren ook verderfelijke, stadse vrouwen die juist afschrikwekkend waren. Dergelijke vrouwen waren geen goede huwelijkspartners.'

FOTO REYER BOXEM

'Ik geloof niet in de rol van seks als wapen'

Slechts een symbool

Maar diezelfde foto's die de Wehrmacht beschouwde als ideale propaganda, werden ook verspreid door Duitse soldaten. Alleen wilden zij er iets heel anders mee laten zien.

'Voor hen waren zulke foto's een vorm van zelfbevestiging', zegt Fahnenbruck. De militairen verwachtten – niet heel verrassend – dat seks en vrouwen in hun soldatentijd een rol zouden spelen. 'Dat hoorde er gewoon bij. Dergelijke foto's waren het bewijs van een seksueel leven tijdens de militaire dienst: er waren óók vrouwen!'

Dat zie je ook in herinneringsboeken over hun militaire tijd, ontdekte Fahnenbruck. 'In een boek over een eenheid die in Eelde gelegerd was, staat bijvoorbeeld dat alle bankjes in het park bezet waren door soldaten en hun meisjes', zegt Fahnenbruck. 'Of je ziet de tekeningen van Frits Junghans over het dagelijks leven. Je ziet dansfeesten met meisjes of een zoenend stelletje. Maar vrouwen zijn slechts een symbool. Ze worden niet eens met namen aangeduid, maar enkel als A, B, C of D.'

Dus waar de legerleiding Nederland presenteerde als een soort tweede Heimat en de vrouwen vooral als potentiële huwelijkspartners neerzette, die moeiteloos deel konden

uitmaken van de Volksgemeinschaft, dachten de soldaten zelf daar anders over. Zij fantaseerden over vrouwen, strooiden met condooms, plaatsten contactadvertenties en zongen seksueel getinte liedjes over Nederlandse meisjes. Maar kwamen er baby's, dan weigerden ze vaak het vaderschap te erkennen. 'Juist onder het mom dat ze niet binnen de Volksgemeinschaft pasten', zegt Fahnenbruck.

Problemen en opstootjes

De relatie was veel minder gelijkwaardig dan de officiële politiek van de Wehrmacht suggereerde. Denk aan een Duitser die een kroeg binnenloopt en verlangt dat alle meisjes alleen nog maar op zijn kosten drinken. En daarom waren Nederlanders ook niet zo gediend van Duitse soldaten die er met 'hun' meisjes vandoor gingen. 'Zelfs een vrijwillige relatie zorgde eigenlijk altijd voor problemen en opstootjes, tenzij het stel elkaar ontmoette in een NSB-kroeg of de Wehrmachtkazernes. Er ontstonden vaak ruzies over.'

Seksuele- en overheersingspraktijken waren wel degelijk met elkaar verweven, constateert Fahnenbruck. En Nederland was niet de Heimat met meisjes 'net als thuis'.

Dit artikel verscheen eerder op de website van de UK. Meer wetenschapsnieuws op www.ukrant.nl

Aanmeldingen RUG Summer Schools

Deze zomer organiseert de RUG meer dan 35 Summer Schools in binnen- en buitenland, over onderwerpen als 'NCDs and the Law' en 'Migration Matters'. Nationale en internationale (PhD-)studenten krijgen zo de mogelijkheid om hun kennis te verdiepen of te verbreden. Niet alleen voor de cursisten is het inspirerend zich een zomerse week te buigen over belangrijke vraagstukken. Ook voor RUG-wetenschappers zijn de Summer Schools een uitstekende gelegenheid om hun onderzoek en onderwijsprogramma's voor het voetlicht te brengen en intensief samen te werken met internationale partners en andere stakeholders. Interesse? De deadline voor aanmelding is **1 mei**. Meer informatie op WWW.RUG.NL/SUMMERSCHOOLS.

Online cursussen (ook voor kinderen)

Vanaf **4 april** kunnen basisscholen met hun kinderen uit groep 7 en 8 een online cursus over wetenschap volgen bij de RUG. Het aanbod is breed: van astronomie tot rechtswetenschap en van geschiedenis tot biologie. De belangstelling voor deze Junior MOOC is groot.

WWW.RUG.NL/JUNIORMOOC

Ook eerdere Massive Open Online Course (MOOC) initiatieven die de RUG gelanceerd heeft, zijn succesvol. Vooral de cursus Nederlands voor buitenlanders, *Introduction to Dutch*, trekt veel belangstelling. De drieweekse cursus wordt van **23 mei t/m 23 juni** voor de vijfde keer aangeboden.

Op **25 april** en **2 mei** gaan respectievelijk de MOOC's *Solving the Energy Puzzle* en *Why do we age* van start. Na de zomervakantie komen bovendien twee nieuwe gratis RUG-cursussen online: *Politics of Contemporary Europe* en *Language Testing and Awake Brain Surgery*.

WWW.RUG.NL/E-LEARNING/PROJECTEN/MOOC/

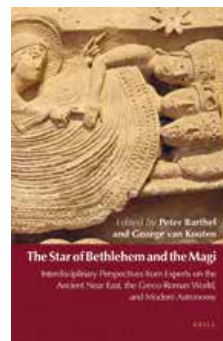
Standaardwerk Groningse taal

Ter gelegenheid van zijn afscheid op 15 maart als hoogleraar Groninger taal en cultuur aan de RUG schreef Siemon Reker (65), alumnus Nederlands 1983, de *Biografie van het Gronings*. Het rijk geïllustreerde boek bevat zo'n 1000 toegankelijke, columnachtige teksten, boordevol feiten over de taal in Groningen vanaf ongeveer 1200 tot 2016. Reker was journalistiek actief bij het *Nieuwsblad van het Noorden* en de regionale omroep RONO/Radio Noord. Hij was sinds 1983 verbonden aan de RUG: als Neerlands eerste streektaalfunctionaris, als hoofd van het Bureau Groninger Taal en Cultuur en sinds 2001 ook als hoogleraar. Hij schreef verder *Deur de dook zai ik de moan* en *Dat dou ik die nait noa* (over teksten van Ede Staal). Ook ontwikkelde hij educatief materiaal, waaronder *Kennismaking met het Gronings*. 'Geweldig veur dizze provincie,' zei schrijver, voetbalanalist en prominente Groninger Jan Mulder tijdens de feestelijkheden op TV Noord. Mulder is lyrisch over het afscheidsboek. Hij vergelijkt Reker met de schrijver Hugo Brandt Corstius. 'Wat Reker scheidt is een standaard meesterwerk.' WWW.INBOEKVORM.NL € 75,00

FOTO ELMER SPAARGAREN

Ster van Bethlehem

Over de Ster van Bethlehem en het Bijbelse verhaal van de Wijzen uit het Oosten confererden eind 2014 in Groningen internationale experts uit verschillende vakgebieden voor het eerst over dezelfde vier vragen: 'Wat?', 'Wanneer?', 'Hoe?' en 'Waarom?'. De wetenschappelijke, verrassende, diepzinnige antwoorden zijn door astronoom Peter Barthel en theoloog George van Kooten, beiden hoogleraar aan de RUG, in een fascinerend boek (700 pgs.) vastgelegd: *The Star of Bethlehem and the Magi: Interdisciplinary Perspectives from Experts on the Ancient Near East, the Greco-Roman World and Modern Astronomy*.

WWW.BRILL.COM € 69,- (hard cover €186,-)

Een jaar lang volgde **Hilco Jansma** (35), met zijn filmcamera het bewogen leven van een stel waterhoentjes in het Groningse Noorderplantsoen. Het leverde een prachtige documentaire op. 'Mijn film laat zien dat het ook in dit oegenschijnlijke paradijs een kwestie van overleven is. Het is een spannend verhaal geworden, met onverwachte wendingen.'

CHRISTINE DIRKSE TSJERK VAN DOORNIK

ALUMNUS EN NATUUR

WWW.HILCOJANSMA.COM

Bewogen leven in de stadsnatuur

In de documentaire 'Het Noorderplantsoen' staan drie dieren centraal: de waterhoen, de meerkoet en de nijlgans. Hilco Jansma: 'De dieren in het plantsoen hebben de hoofdrol, maar de film gaat ook over het park zelf. Het is boeiend te zien hoe dieren in de stad geleerd hebben tussen mensen te leven.' Het leven is ook in een plantsoen voor dieren niet zonder gevaar. De mens is niet eens zozeer de vijand. 'Katten kunnen voor vogels bijvoorbeeld een gevaar zijn en ook reigers en meeuwen jagen op jonge vogeltjes.'

De alumnus biologie (2005) bekwaamde zich eerder al in het filmen en editen. 'Van 2011 tot 2013 mocht ik meedoen aan het project 'De Vliegkunstenaars' van de Universiteit van Wageningen. Zo leerde ik met een professionele highspeedcamera werken.'

Dat leidde tot diverse mooie natuurfilmpjes. Het projectteam leverde zelfs een bijdrage aan de film De Nieuwe Wildernis en de door Jansma gefilmde korte film 'A leap of frog' won de publieksprijs voor non-professional documentary op het Wildlife Film Festival.

Jansma: 'Toen in 2013 mijn zoveelste tijdelijke contract afliep en ik weer zonder werk kwam te zitten, besloot ik een jaar de tijd te nemen om mijn eigen natuurdocumentaire te maken.' De keus voor het Noorderplantsoen lag voor de hand. 'Het is een mooi park en ik woon er om de hoek. Ik vind het leuk om te laten zien dat natuur echt overal is.' Een jaar lang filmde Jansma in het park. 'Als ik daar niet aan het filmen was, had ik steeds het gevoel iets te missen. Ik heb hele mooie dingen kunnen vastleggen. Ik filmde bijvoorbeeld de balts van twee knobbelzwanen. Dat

is altijd mooi, maar nu had ik het geluk dat ze ook echt overgingen tot een prachtige paringsdans. Dat ritueel krijg je niet vaak te zien. Eén zo'n bijzonder moment maakt een week lang stilzitten helemaal goed.' Wat het mooiste was dat hij gefilmd heeft? 'Dat is de climax van de film, een bijzonder en dramatisch moment. Dat ga ik niet vertellen, de clou van het verhaal moeten mensen zelf maar bekijken.'

De film ging augustus 2015 in première bij het Groninger Forum en draaide vervolgens op het Noorderzonfestival, in een Groningse bioscoop en op het Wildlife Film Festival in Rotterdam. Inmiddels is de documentaire op DVD verkrijgbaar en is Jansma alweer aan het filmen in Zuid-Afrika. Er komen vast nieuwe mooie filmprojecten op zijn pad, daar is hij van overtuigd.

De DVD-box 'Het Noorderplantsoen' (documentaire van 32 minuten en een informatieboekje) is à € 23,50 verkrijgbaar in de Groningse boekhandels of via www.hilcojansma.com, waar ook de trailer te zien is en ander werk, zoals 'A leap of frog'.

Hoogleraar en maag-darm- en leverarts **Rinse Weersma** en arts-onderzoeker **Floris Imhann** van het UMCG onderzoeken de rol van darmbacteriën bij de ziekte van Crohn. Imhann zag daarbij iets merkwaardigs in de resultaten. Zijn ongezochte vondst leverde in december 2015 een publicatie op in het tijdschrift *Gut*. De boodschap: het meest geslikte type maagzuurremmer verstoort de balans tussen de bacteriën in de darmen.

Maagzuurremmer verstoort balans darmflora

De darm is een bijzonder orgaan, vertelt Rinse Weersma. Het loopt als een buis van mond tot anus en vormt zo de grens tussen buitenwereld en lichaam. De inhoud – het voedsel en dat wat ervan overblijft – blijft dus eigenlijk buiten het lichaam. ‘De werkelijke grens wordt gevormd door het darmepitheel, de darmbekleding van één cellaag dik en met de oppervlakte van een tennisveld. Aan de buitenkant – daar waar het voedsel zit – bevinden zich talloze soorten bacteriën, de darmflora. Aan de ‘binnenkant’, de lichaamskant, zit het afweersysteem.’

De darmbacteriën, die samen één tot anderhalve kilo wegen, helpen bij de vertering van voedsel, maken vitamines en beïnvloeden onze gezondheid. Soms is die invloed negatief. Weersma: ‘Ik houd mij vooral bezig met de ziekte van Crohn en colitis ulcerosa. Beide geven een chronische ontsteking van de darm, vaak al bij jonge mensen.’ Een mogelijke verklaring is dat het afweersysteem te sterk reageert op de bacteriën in de darm. Reden voor hem om eens nauwkeurig in kaart te brengen welke bacteriën er allemaal aanwezig zijn bij zijn patiënten.

Ontlasting opvangen

‘Dankzij nieuwe DNA-technieken kunnen we al die bacteriën, die we samen het ‘microbioom’ noemen, identificeren’, legt hoogleraar Weersma uit. Daarvoor moeten patiënten wat ontlasting inleveren. Voor de organisatie daarvan was promovendus Floris Imhann verantwoordelijk: ‘Het was een flinke uitdaging’, vertelt hij. ‘En niet in het minst voor de patiënten. Die moesten hun ontlasting opvangen in een bakje en binnen een kwartier in de vriezer leggen.’

De monsters werden met een busje bij de proefpersonen thuis opgehaald en in het lab verder verwerkt. ‘De voorbereidingen deden we hier, daarna werd in de VS het DNA afgelezen.’ Toen de resultaten terugkwamen, was het de taak van Imhann om deze op een rijtje te zetten. Hij riep hierbij de hulp in van bio-informaticaspecialisten, die de enorme hoeveelheid gegevens uit dit soort onderzoek inzichtelijk kunnen maken. Weersma:

‘In ons onderzoek werken maag- darm- leverartsen dus samen met specialisten in de genetica en de statistiek.’

Doel van het onderzoek was om te zien of er afwijkingen waren in het microbiom van patiënten, en of die afwijkingen de oorzaak of juist het gevolg van hun ziekte was. Imhann: ‘Er spelen vermoedelijk allerlei effecten mee. We weten dat er een genetische gevoeligheid is voor bijvoorbeeld Crohn.’ Maar wellicht dat veranderingen in de darmflora ervoor zorgen dat de ziekte ook echt ontstaat.

Iets onverwachts

Imhann werkte zo’n vijfhonderd grafieken door. ‘En dan zie je ineens iets onverwachts. Iets waar we niet naar op zoek waren: Het leek erop dat patiënten die de meest voorgeschreven maagzuurremmers – de protonpompremmers – slikten, een afwijkend microbiom hadden.’ Maar één observatie is geen wetenschap. Dus werden er naast de patiënten met Crohn en colitis ulcerosa nog twee groepen bij gezocht: een groep gezonde Noorderlingen, uit de database van het grootschalige gezondheidsonderzoek LifeLines van het UMCG, en een groep patiënten uit Maastricht met het prikkelbare darmsyndroom.

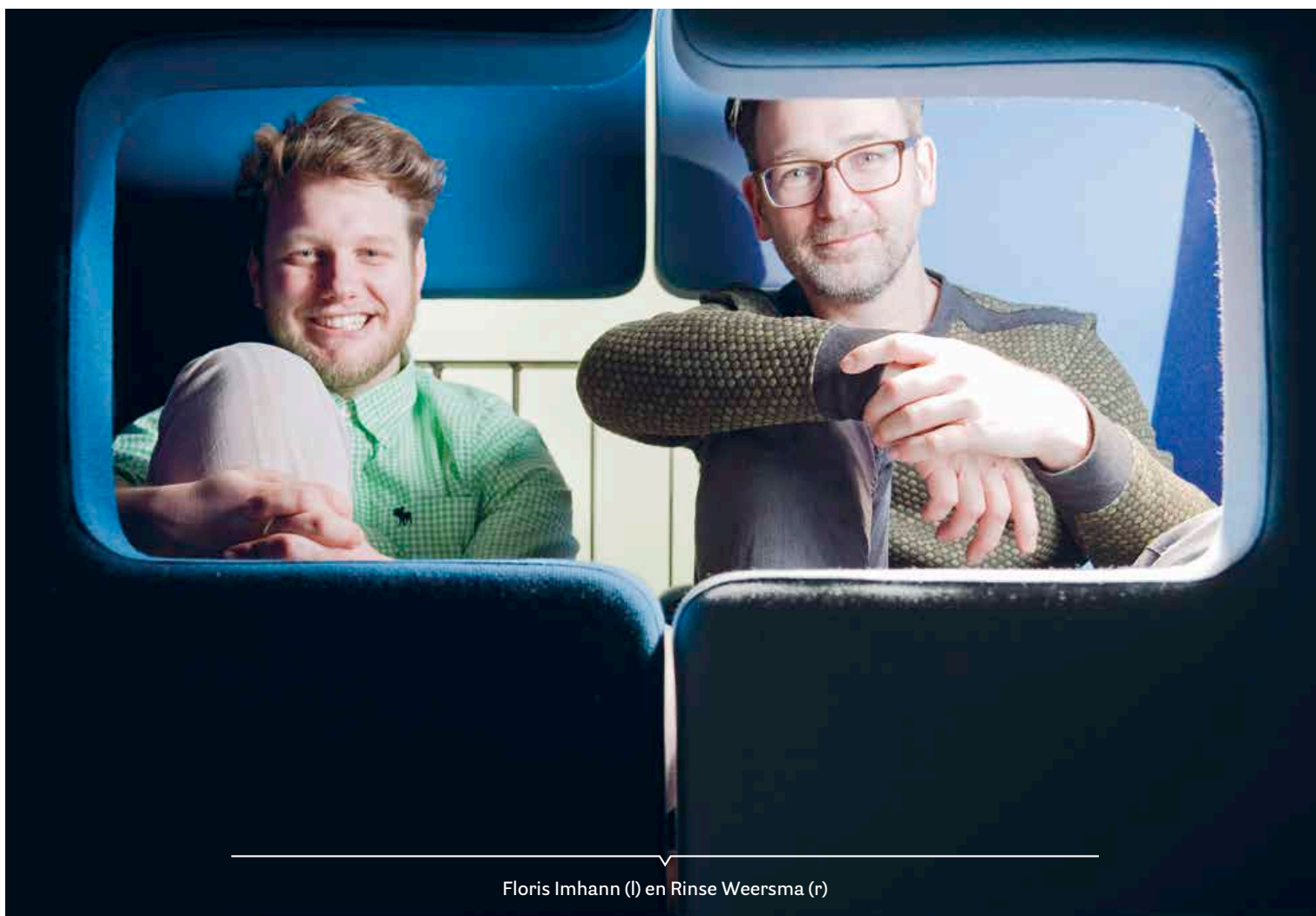
Weersma: ‘Bij alle groepen zagen we hetzelfde beeld: mensen die protonpompremmers slikten, hadden een darmflora waarvan de samenstelling ongeveer 20 procent afweek van het beeld bij mensen die deze middelen niet gebruikten.’ Doorgaans ging het bij de afwijkingen om bacteriën die normaal gesproken in de mond voorkomen, maar nu ook in de darm aanwezig waren. Dat was ook goed verklaarbaar; want normaal overleven mondbacteriën niet in de maag, maar wel als die minder zuur is.

Volksgezondheid

Wat precies de gevolgen zijn van deze verandering is nog niet duidelijk. Maar triviaal is het niet. Weersma: ‘De laatste jaren is steeds duidelijker geworden hoe belangrijk de samenstelling van de darmflora is voor onze gezondheid. Zo zijn er studies die laten zien dat de effectiviteit van geneesmiddelen af kan hangen van de bacteriën in de darmen. Dat geldt bijvoorbeeld voor vormen van chemotherapie of immunotherapie bij kanker.’

Rinse Weersma (1972) studeerde geneeskunde aan de RUG en specialiseerde zich tot maag-darm-leverarts in het Medisch Spectrum Twente en het UMCG.

In 2013 werd hij hoogleraar maag-darm- en leverziekten. Hij richt zich op de genetica van verschillende vormen van darmontsteking. In 2011 ontving hij de Rising Star Award van de United European Gastroenterology Foundation. Als hobby speelt hij gitaar in een Groningse streektaalband met RUG-alumnus Olaf Vos, eerst de Bond tegen Harries, nu VanDeStraat. Hun cover ‘Jentege Janny’ van Michael Jackson’s ‘Billy Jean’ kwam in februari online en was na een week al ruim zestigduizend keer bekeken.

Floris Imhann (l) en Rinse Weersma (r)

Er zijn dan ook allerlei onderzoeken naar het effect van toedienen van gezonde bacteriën (zogenoemde probiotica). 'Maar eigenlijk is het daar nog wat vroeg voor, we moeten eerst beter begrijpen hoe darmbacteriën precies functioneren.' Wel blijkt het al mogelijk een hardnekkige ontsteking in de darm, veroorzaakt door de clostridiumbacterie, te behandelen met een zogenaamde 'poeptransplantatie' van een gezond persoon. Weersma: 'Daar staat tegenover dat zo'n transplantatie bij een ontsteking door de ziekte van Crohn of colitis ulcerosa tot nu toe weinig effect heeft.'

Wat Imhanns ontdekking precies betekent voor darmpatiënten gaat Weersma nog verder uitzoeken. 'We willen ze bijvoorbeeld in de tijd gaan volgen. Patiënten moeten dan dagelijks ontlasting verzamelen voor onderzoek, zodat we kunnen zien of er bijvoorbeeld een verandering in het microbiom vooraf gaat aan een opvlamming van hun ziekte.'

Een conclusie die nu al te trekken is, is dat maagzuurremmers – in ieder geval de protonenpompremmers – met beleid moeten worden gebruikt. Imhann: 'Er was toch altijd het idee dat ze volkomen onschadelijk waren, maar het lijkt er dus op dat dit niet zo is.' Ook al zijn de gevolgen klein, door de grote aantallen Nederlanders die dit soort middelen gebruiken (naar schatting een miljoen) kan het effect op het microbiom toch een grote

impact hebben voor de volksgezondheid. Ook mondiaal behoren protonenpompremmers overigens tot de meest gebruikte medicijnen.

Waarschuwing

'We weten dat ongeveer de helft van de gebruikers van maagzuurremmers de juiste indicatie heeft om deze middelen te slikken.' De rest gebruikt ze op eigen initiatief en koopt ze bij de drogist of is bijvoorbeeld

doorgegaan met slikken terwijl het gebruik afgebouwd had moeten worden. 'Let wel, mensen die ze nodig hebben, bijvoorbeeld vanwege zuurbranden, moeten gewoon doorgaan met de maagzuurremmers', waarschuwt Weersma.

De ongezochte vondst werd het eerste artikel dat arts-onderzoeker Imhann publiceerde. 'Dat was een mooie ervaring. Ik heb het geschreven samen met twee andere jonge wetenschappers, beide uit de bio-informatica. Samen de data doorspitten en dan schrijven met twee van die gasten van mijn eigen leeftijd was een mooie ervaring.' Hij heeft nog anderhalf jaar voordat zijn proefschrift klaar moet zijn. Gaat hij daarna verder met onderzoek? 'Zeker, het puzzelen, het verleggen van grenzen, dat trekt mij. Daarnaast wil ik wel in de kliniek blijven werken, als maag-darm-leverarts. Of als klinisch geneticus. Daar ben ik nog niet uit.'

Floris Imhann (1985) studeerde geneeskunde aan de RUG en zette als student het bedrijf Aceso op, dat eHealth-software maakt voor medische zorg en onderzoek. Hij kreeg in 2009 de GUF-prijs voor meest excellente student van de medische faculteit. In 2013 begon hij als arts-onderzoeker bij de afdelingen maag-darm-leverziekten en genetica met onderzoek naar het microbiom. In 2014 werkte hij een zomer op het Broad Institute of Harvard and MIT met specialisten op het gebied van darmbacterie-onderzoek. Hobby's zijn verre reizen maken, bij voorkeur naar Afrika, snowboarden en gitaar spelen, hoewel naar eigen zeggen minder verdienstelijk dan Weersma.

V&D kwam de laatste jaren vooral in het nieuws als zinkend schip. De vernieuwende ideeën van de oprichters hebben echter het winkellandschap veranderd, zegt V&D-chroniqueur **Philippe Hondelink**.

BERT PLATZER

REYER BOXEM

ALUMNUS EN WETENSCHAP

Ooit zette V&D de standaard

Een hoek van de woonkamer in huize Hondelink is ingericht als 'V&D-kantoor'. Naast de laptop van Philippe Hondelink (50) liggen mappen vol krantenknipsels. In de vensterbank ligt de rest van zijn V&D-archief. Half maart moet zijn boek over de warenhuisketen klaar zijn. Op de dag van het interview is eindelijk duidelijk hoe het boek zal eindigen; een 'warme' doorstart van V&D is definitief van de baan.

Succesformule

Hondelink – in het dagelijks leven regiosecretaris District Noord van de Koninklijke Metaalunie – dankt zijn expertise aan zijn studie economisch-sociale geschiedenis aan de RUG, van 1983 tot 1989. 'Als student werkte ik bij V&D in Groningen. Voor een college over de succesvolle ondernemers uit de periode 1870 tot 1890 dook ik daarom in de V&D-geschiedenis. Vreemd genoeg was er niets over te vinden, terwijl het een van de bekendste bedrijven van Nederland was.' Een brief aan topman Anton Dreesmann leidde uiteindelijk tot een uitnodiging om mee te werken aan een jubileummagazine ter ere van het honderdjarig bestaan van V&D in 1987. 'Het historisch archief van V&D was destijds grotendeels onontgonnen. In mijn resterende studietijd heb ik de ontstaansgeschiedenis van het bedrijf in beeld gebracht. Daarop ben ik afgestudeerd bij Pim Kooij.' In 1887 begonnen Willem Vroom en Anton

Dreesmann in Amsterdam een winkel met een voor die tijd geheel nieuw concept: vaste lage prijzen tegen contante betaling, zonder korting voor vaste klanten. De manufacturen en stoffen uit de beginjaren werden al gauw aangevuld met onder meer dekens paraplu's en meubels. Het bleek al met al een succesformule.

Bloemenkraam

'V&D passeerde de tussenhandel door direct bij fabrikanten in te kopen', vertelt Hondelink. 'Om steeds meer inkoopvolume te creëren werd vanaf 1892 een hele reeks filialen geopend. Rond 1920 had iedere grote stad een V&D.' Behalve Groningen, waar pas in 1958 een vestiging kwam. Hondelink: 'Familieleden van Willem Vroom hadden een zaak in Groningen en daarmee wilde V&D niet concurreren.'

Hoe groot de naam van het warenhuis toen al was, blijkt uit het verhaal achter de bloemenkraam voor de Groningse V&D. 'De vader van de huidige bloemenman had een zaak in

de Oosterstraat. Toen hij hoorde dat er een V&D kwam, tekende hij meteen in op een plek vóór de winkel, vanwege de aanzuijgende werking op het publiek. Sindsdien staat de bloemenkraam op die plek, ingang Grote Markt.'

Ondergang

Voor de ondergang van V&D noemt Hondelink enkele oorzaken: 'In de jaren negentig ontstonden gespeciali-

seerde retailformules, zoals bouwmarkten, electronicawinkels en tuincentra, die bovendien een ruimer assortiment konden bieden. De binnensteden werden minder goed bereikbaar met de auto. Het hielp ook niet dat V&D eind jaren tachtig het principe van vakkennis losliet en de bemensing van de werkvloer afhankelijk maakte van de omzet. Als klanten geen goed aankoopadvies meer krijgen en lang bij de kassa moeten wachten, blijven ze uiteindelijk weg.'

Hondelink vindt het jammer dat de naam V&D uit het straatbeeld verdwijnt. 'Veel mensen hebben mooie herinneringen aan V&D. De eerste keer met een roltrap of de lift, lp's luisteren, de Schoolcampus. Zelf kwam ik er nog regelmatig. Als ik in de stad liep en iets nodig had, keek ik toch eerst bij V&D.'

Vroom & Dreesmann: de opkomst en ondergang van het warenhuis (1887-2016)

Philippe Hondelink

€ 19,95

Over de hele wereld zijn leden van de RUG-gemeenschap te vinden. Zij verlieten Groningen, maar anderen bleven. Wat vinden zij leuk aan Groningen en wat doen zij er graag? RUG-medewerkers en -alumni geven hun tips.

SELFIE

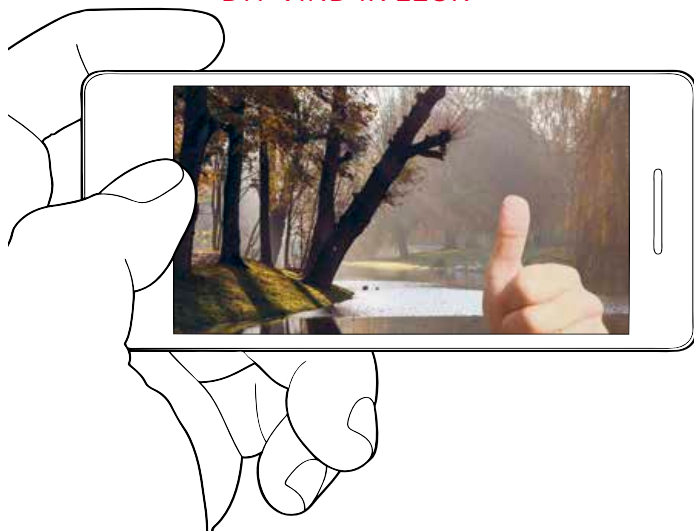
Niels Taatgen (1964)

Alumnus Informatica 1989 en Psychologie 1991
Hoogleraar Kunstmatige Intelligentie, RUG
RUG-Docent van het Jaar 2015

Ik begon mijn studie informatica in 1983, en heb sindsdien officieel in Groningen gewoond, hoewel ik tussen 2003 en 2009 in Pittsburgh in de Verenigde Staten heb gewerkt. Groningen is de perfecte stad: groot genoeg om alles te hebben, maar ook niet zo groot dat grote-stad nadelen zoals luchtvervuiling, criminaliteit, verkeersdrukke en torenhoge huizenprijzen de overhand krijgen.

DIT VIND IK LEUK

Ik ben opgegroeid in Enkhuizen, maar veel familie woonde in het Noorden. Als wij op bezoek gingen bij mijn opa en oma in Bedum, kwamen we altijd door het Noorderplantsoen (in de jaren zestig was er nog geen ringweg). Het gebouwtje dat nu restaurant Flinders is was voor mij altijd het teken dat we er bijna waren. Zelf heb ik ook altijd op steenworp afstand van het Noorderplantsoen gewoond: eerst als student in de Oranjewijk, daarna aan de Noorderhaven, en sinds wij terug zijn uit Pittsburgh in de Hortuswijk.

Wie kent het Ubbo Emmius Fonds?

 WWW.UBBOEMMIUSFONDS.NL

Wie kent het Ubbo Emmius Fonds (UEF)? Deze vraag kwam vorig najaar aan de orde bij een onderzoek naar de positionering van het UEF bij alumni en studenten. Het onderzoek wordt uitgevoerd door studenten van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde en is bijna afgerond. Een paar voorzichtige conclusies zijn al zichtbaar: Gebleken is dat relatief weinig alumni op de hoogte zijn van het UEF als organisatie. Jazeker, het Eric Bleumink Fonds is bekend, dat verzorgt toch beurzen voor buitenlandse studenten? Dat klopt, en die naamsbekendheid houdt vooral verband met de jaarlijkse acceptgiro die met het decembernummer van *Broerstraat 5* op de mat van circa 75.000 huishoudens valt. Wat niet of nauwelijks bekend is, is dat het Eric Bleumink Fonds (net als tal van andere fondsen op naam) een onderdeel is van het UEF. Hoe zit dat nou eigenlijk?

De Rijksuniversiteit Groningen wil graag dat haar alumni na hun afstuderen met zowel de universiteit als met elkaar in contact blijven. Om hun loopbaan te ontwikkelen of de RUG te steunen, maar ook gewoon voor de gezelligheid. De afdeling Alumni relaties & Fondsenwerving van de RUG ondersteunt en organiseert diverse activiteiten en diensten voor alumni. Zo zijn er in binnen- en buitenland alumnikringen opgericht. De leden van deze kringen komen regelmatig bijeen om elkaar te ontmoeten, om op de hoogte te blijven van het door hen gesteunde project of onderzoek en om over de ontwikkeling van de RUG geïnformeerd te worden. De RUG richt zich ook tot haar oud-studenten met *Broerstraat 5* en de digitale Worldwide Newsletter, die ook aan relaties worden verstuurd.

Stichting Ubbo Emmius Fonds is in 1996 door de RUG opgericht om de onderlinge betrokkenheid tussen de samenleving en de RUG te vergroten en fondsen te werven voor bijzondere onderzoeks- en onderwijsprojecten. Het UEF heeft een van de RUG onafhankelijk bestuur van alumni en anderen die de universiteit een warm hart toedragen. Het is door de RUG aangewezen als de fondsenwervende organisatie van de universiteit. Alle giften aan het UEF komen voor 100% ten goede aan het doel waarvoor deze geworven zijn. De werkzaamheden voor het UEF worden verricht door de dertien medewerkers van de afdeling Alumni relaties & Fondsenwerving. Zij zijn allen in dienst van de RUG.

Als lezer van deze column weet u dit alles nu, maar de komende tijd zullen tal van initiatieven worden ontplooid om de naamsbekendheid en het 'merk' UEF bij de alumni maar ook bij de studenten te vergroten. Want de studenten van vandaag zijn de alumni van morgen! Nu al meer weten? Zie www.ubboemmiusfonds.nl.

Gerbrand Visser
Directeur Ubbo Emmius Fonds

Resultaten Eric Bleumink Fonds

Het Eric Bleumink Fonds (EBF) verstrekt beurzen aan talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden. Dankzij zo'n beurs kunnen zij zich verder ontplooiën als persoon en een leidende bijdrage leveren aan de ontwikkeling van hun eigen land. In december 2015 is opnieuw een inzamelingsactie voor het EBF gehouden. In totaal doneerden zo'n 1250 alumni per acceptgiro of via de telefoon. Gezamenlijk gaven zij ruim € 57.000. De kerstpakkettenactie onder medewerkers leverde daarnaast € 2.150 op. Meer weten of ook doneren? Kijk op WWW.RUG.NL/EBF.

Junior Scientific Masterclass

FOTO ARNOUD BAKKER

Van **11 tot en met 29 april** gaan de studenten van de Alumni-desk bellen met oud-studenten geneeskunde en tandheelkunde. Het doel is geld op te halen voor het beurzenprogramma van de Junior Scientific Masterclass (JSM). De JSM geeft studenten de kans zich al tijdens de studie extra te bekwalen in wetenschappelijk onderzoek. Het doel is dat er meer artsen komen die naast de patiëntenzorg ook (klinisch-)wetenschappelijk onderzoek doen. Er is namelijk een groot tekort aan arts-onderzoekers. Sinds 2010 belt de Alumnidesk van het Ubbo Emmius Fonds (UEF) jaarlijks voor de JSM en hebben – mede dankzij de steun van alumni – al 23 studenten een JSM-beurs kunnen krijgen. Daarnaast heeft de Van der Meer-Boerema Stichting via het UEF 9 JSM-beurzen uitgereikt. Meer informatie vindt u op WWW.RUGSTEUNT.NL. Wilt u liever niet gebeld worden? Dan kunt u dit doorgeven via WWW.RUG.NL/ALUMNI/BELMENIET.

(Bio-)medische studenten zoeken steun

FOTO PEIJN WEEDE

Het International Student Congress of (Bio) Medical Sciences (ISCOMS) is hét (bio)medische studentencongres in Europa, met vorig jaar ruim 600 studenten uit 58 landen. Dit jaar wordt van **7 tot en met 10 juni** de 23e editie van ISCOMS gehouden in het Universitair Medisch Centrum Groningen. Sprekers zijn, onder meer Nobelprijswinnaar Stefan W. Hell,

Spinozaprijswinnares Cisca Wijmenga en James D. Weiland. ISCOMS biedt deelnemers bovendien de mogelijkheid in contact te komen met gerenommeerde onderzoekers van het UMCG. De organiserende studenten willen zo veel mogelijk internationale studenten een kans geven om hun congres te bezoeken, ook de minder bedeelde studenten. Dit doen ze door 'Travel Grants' toe te kennen en de toegangskosten laag te houden. Onder begeleiding van het Ubbo Emmius Fonds zijn de studenten hiertoe begonnen met een crowdfundingactie. U leest er meer over op WWW.STUDENTEN.RUGSTEUNT.NL bij het project ISCOMS 2016.

FOTO REYER BOXEM

Smashing Students

Voor het eerst sinds 2004 speelt er weer een damesteam van studenten-volleybalvereniging Donitas in de eredivisie: Ubbo Emmius Fonds/Donitas Dames 1. De ambitie van de studentes is de komende jaren op topniveau te blijven spelen en als ploeg verder te groeien. Samen met het UEF probeert Donitas daarvoor het benodigde geld bij elkaar te brengen. Want spelen in de eredivisie betekent niet alleen nog harder trainen, maar ook: beter materiaal en een professionele ondersteuning. Omdat er rond het team een wetenschappelijk onderzoek is opgezet, helpen de sporters bovendien de wetenschap vooruit en andersom. Kijk op WWW.STUDENTEN.RUGSTEUNT.NL bij het project Smashing Students hoe u de speelsters kunt steunen.

Bijeenkomsten alumnikringen

In april en mei staan er verscheidene bijeenkomsten van alumnikringen gepland in binnen- en buitenland:

4 april Gooische Groningers in Bussum	10 mei Rotterdam & Den Haag in Rotterdam
5 april Brussel (in oprichting)	11 mei Zürich
7 april Kennemerland in Amsterdam	12 mei Aduarderkring in Groningen
3 mei Hong Kong	

Meer informatie over de bijeenkomsten en de alumnikringen vindt u op WWW.RUG.NL/ALUMNI/KRINGEN.

Ook een RUG talent op uw werkplek?

Als alumnus kunt u vacatures naar NEXT versturen. Deze worden exclusief gedeeld met studenten van de RUG op het Student Portal. Vacatures, maar ook (academische) stageplekken, kunt u aanleveren via onze website www.rug.nl/next

AGENDA

Sociologie

Op **21 april 2016** is er voor alumni sociologie de (vanaf nu) jaarlijkse bijeenkomst bij de vakgroep aan de Grote Rozenstraat 31 in Groningen. Vanaf 18.00 uur ben je van harte welkom om tijdens een lopend buffet (mogelijk tegen kleine vergoeding) bij te praten met andere alumni, (oud-)docenten en onze huidige studenten. Om 19.30 uur begint de lezing van onze nieuwe hoogleraar Gabriel Anthonio. Na afloop is er natuurlijk een gezellige borrel. Aanmelden/informatie: info@groningersociologen.nl.

Economie en bedrijfskunde

Vrijdagavond **1 juli 2016** organiseert Financiële Studievereniging Risk een borrel in Amsterdam voor onze alumni. Hierbij bent u van harte uitgenodigd. U kunt zich opgeven door een mailtje te sturen naar bestuur@verenigingrisk.nl.

Ruimtelijke wetenschappen

Ibn Battuta, de faculteitsvereniging van ruimtelijke wetenschappen, wordt 55 jaar. Dit wordt gevierd van **20 tot en met 29 mei 2016**. Thema van het lustrum is 'Schokbestendig'. Op **28 mei** vindt de Alumnidag plaats, i.s.m. de Professor Keuning Vereniging. Kijk op de LinkedIn-site, de Facebook-pagina of op WWW.PROFESSORKEUNING-VERENIGING.NL voor het volledige programma en aanmelding.

Levenswetenschappen

De traditionele zeilreis van de alumnicommissie van GLV Idun, GBC en Melior Vita staat weer voor de deur. Houd **1, 2 en 3 juli** in je agenda vrij en volg Albert Lumnus op facebook. Voor vragen kan je mailen naar alumni@idun.nl.

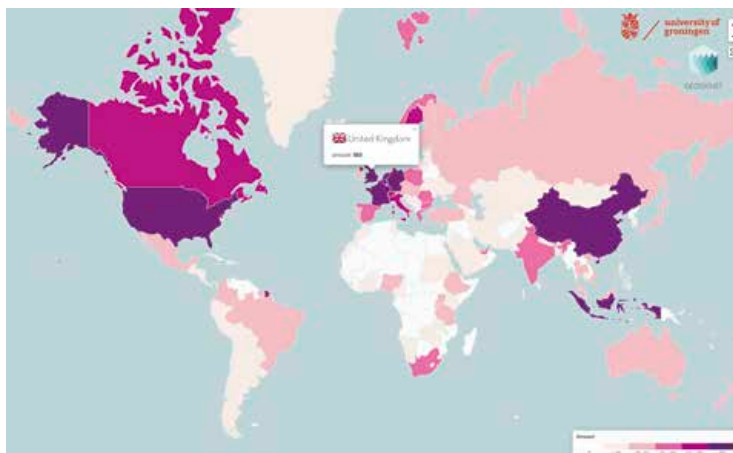
Medische wetenschappen

De medische alumnivereniging heeft een nieuwe website: WWW.ANTONIUSDEUSING.NL. U vindt daar onder meer informatie over de activiteiten in 2016. Op de planning staan een buitendag op **2 april** (een middag golfen met een gezellige borrel), een Battle (voor en tegenstanders over het onderwerp 'Wat is een mensenleven waard?') op **19 mei** en de jaarlijkse Antonius Deusingdag (voorheen: Alumnidag) op **5 november**.

Tandheelkunde

Op **29 april** is er weer een Alumni & Co borrel. Meer informatie op WWW.ARCHIGENES.NL.

AANKONDIGINGEN

Alumni across the world

De RUG wordt steeds internationaler. Ook het aantal internationale alumni (oud-studenten afkomstig uit of woonachtig in het buitenland) is de laatste jaren sterk gegroeid. Zo'n 17.000 van de 120.000 oud-studenten is inmiddels een 'international'. De Geodienst van de RUG heeft een digitale kaart gemaakt waarop te zien is waar de RUG-alumni terecht zijn gekomen,

en waar ze vandaan komen. De kaart is te zien op WWW.RUG.NL/ALUMNI/ABROAD. Helaas zijn we sommige oud-studenten in de loop der jaren uit het oog verloren en hebben we niet van iedereen een actueel adres. Bent of kent u zo'n alumnus? Geef dan het nieuwe adres door via WWW.RUG.NL/ALUMNI/UPDATE en/of breng uw mede-alumni op de hoogte.

Nieuw verjaardagsgedicht

FOTO MERLJIN DOEMERNIK

Het nieuwe verjaardagsgedicht 'Hertentamen' is geschreven door Ruben van Gogh (1967). Van Gogh studeerde enkele jaren sociale geografie in Groningen maar rondde zijn studie niet af. Hij kreeg nationale bekendheid met bundels als De Man van Taal, Zoekmachines en Klein Oera Linda. Ook schreef hij enkele libretto's voor opera's. Ter gelegenheid van de start van de Ronde van Frankrijk 2015 in Utrecht schreef hij de tekst van het lied 'Chanson Départ', dat op 5 juli 2015

uitgevoerd werd door een 1000-koppig koor. De Engelse vertaling van 'Hertentamen' is gemaakt door Donald Gardner.

Sinds 2011 verstuurt het Ubbo Emmius Fonds mede namens de RUG een speciaal verjaardagsgedicht (Nederlands en Engels) naar alle alumni waar we een e-mailadres van hebben. De reacties hierop zijn vaak zeer positief en soms krijgen we zelfs een gedicht terug van de ontvanger. Eerdere dichters waren Jean Pierre Rawie, Ronald Ohlsen, Machteld Brands, Stefan Nieuwenhuis en Leonie Veraar.

Wilt u het verjaardagsgedicht ook ontvangen? Geef dan uw e-mailadres door via

WWW.RUG.NL/ALUMNI/UPDATE.

E-mail for life/Alumni Netwerk stopt

Per 1 april 2016 stopt de RUG met het aanbieden van 'e-mail for life' en het Alumni Netwerk aan nieuwe afstudeerders. In de loop van het jaar zullen ook bestaande accounts gefaseerd

worden stopgezet. Uiteraard worden gebruikers ruim op tijd op de hoogte gebracht. Kijk voor meer informatie op WWW.RUG.NL/ALUMNI/ONLINE.

De luiken gaan open!

Sylvia Butzke was derdejaars studente natuurkunde in Oost-Berlijn toen de muur viel en de wereld letterlijk voor haar open ging. Ze studeerde af in Delft en werkt alweer bijna tien jaar voor De Nederlandsche Bank in Amsterdam, waar ze woont met haar man en twee dochters. Als deelnemer van de European Leadership Course van Comenius was ze vorig jaar even terug in Berlijn, waar ze een mooi gesprek voerde met schrijfster Claudia Rusch, net als Butzke kind van een totalitair regime.

Eigenlijk zou ze maar voor drie maanden naar Nederland gaan, maar dat liep anders. “Na een stage aan de TU Delft ben ik gebleven om af te studeren. Ik kreeg een aio-plaats aangeboden en als ik die had aangenomen, had ik nu waarschijnlijk fundamenteel onderzoek gedaan in de halfgeleiderindustrie. Dat heb ik niet gedaan. Wat ik nodig heb is dat mijn werk relevant is, meteen wordt toegepast.” Die uitdaging vond ze bij adviesbureau Boston Consulting Group. “Daar was de belangrijkste vraag ‘so what?’ Dat motiveert me.”

De volgende versnelling

Nadat Butzke als consultant een groot veranderingstraject bij De Nederlandsche Bank had geleid, trad ze er in dienst. Eerst als divisiedirecteur verantwoordelijk voor de ICT. “Vier jaar geleden stond ik op het punt een nieuwe stap te maken, maar iets hield me tegen.

We wonen in hartje Amsterdam op een bovenhuis en waren volop bezig met een verbouwing en mijn kinderen waren toen nog echt klein. De jongste was anderhalf. Een vrouw met kinderen die wat ouder zijn dan de mijne adviseerde me de volgende versnelling in te gaan als je kinderen naar de basisschool gaan. Dat was een goed advies. Ik ben bij DNB gebleven en heb de horizontale overstap gemaakt naar divisiedirecteur Statistiek.” In die hoedanigheid heeft Butzke een programma geleid over omgaan met data. “Dat wordt een nog veel groter thema in de samenleving: we ain’t seen nothing yet. Het vraagstuk leeft hier ook, bijvoorbeeld in onze rol als toezichthouder. Hoe verwerk je al die data op efficiënte en betrouwbare manier? Daarvoor hebben we een dataverwerkingsstraat neergezet die toekomstvast en ontzettend veilig is.”

De luiken open

Butzke is een echte doener: zitten is voor haar geen werkwoord. “Ik wil steeds alle ballen in de lucht houden. En als leidinggevende van meer dan honderd mensen ben ik ook veel aan het zorgen: op het werk en thuis. Ik voelde behoefte aan mentale ruimte in mijn hoofd om de connectie met mezelf terug te vinden.” Haar ervaringen tijdens de European Leadership Course van Comenius hebben bij haar de luiken opengezet. “Het is geen cursus met een toets, maar een reis die je met een groep mensen maakt. Je hoeft niets, je kunt ermee doen wat je wilt. Vanuit mijn rennende bestaan was het een verademing. Ik heb altijd goed geweten wat ik niet wilde, maar niet zo goed wat ik wel wilde. Nu ben ik me ervan bewust dat ik wil kiezen wat bij mij en mijn leven past.”

De historie beleven

Van alle modules stak ze iets op, maar die in Praag en Leuven staken er wat haar betreft bovenuit. “In Praag ging het over kunst en cultuur en maakten we als het ware een pelgrimstocht langs prachtige locaties. Zo kregen we een rondleiding door de bibliotheek van een klooster en zaten we opeens met onze tengels aan een boek uit 1600. Je komt dan fysiek in aanraking met de historie, de ontwikkelingen en de uitvindingen van de mens, waardoor je heel diep voelt wat het betekent om mens te zijn. Dat heb ik ook in Leuven ervaren, waar we spraken over religie en filosofie. Voor mij was dat heel bijzonder, want als je bent opgegroeid in Oost-Duitsland heb je daar niet veel van meegekregen.”

Wat is een goed mens?

Voor haar persoonlijk was de extra module in Berlijn bijzonder. “We vonden het als groep jammer dat de leergang was afgelopen en in overleg met Comenius is toen een extra module georganiseerd in Berlijn.” Daar bezochten we locaties die sterk bepalend zijn geweest voor de geschiedenis van de afgelopen 200 jaar. “Berlijn is daar heel geschikt voor. Als je door het oude centrum loopt, voel je hoeveel daar is gebeurd, wat de impact is geweest van de totalitaire systemen van Hitler en de DDR. We hebben er gesproken over wat een goed mens is. Het is gemakkelijk om te oordelen en te veroordelen vanaf de buitenkant. Dat doet geen recht aan hoe ingewikkeld het leven is. Kleur bekennen is moeilijker dan iets afkraken.”

In gesprek met Claudia Rusch

Als onderdeel van de module gaf Claudia Rusch een inleiding. Zij is schrijfster van de verhalenbundel ‘Meine freie deutsche Jugend’ over opgroeien in de DDR. Daarna voerde ze een openbaar gesprek met Sylvia Butzke. Een bijzonder gesprek tussen twee vrouwen die in dezelfde

tijd in Oost-Berlijn opgroeiden. “Mijn vader was lid van de partij, haar ouders waren van de oppositie. In de ogen van het regime was ik een goed kind en zij niet. Wat we gemeen hadden was dat we allebei niet opgesloten wilden zijn in de DDR. Zij was van plan te trouwen met een Fransman en zo weg te komen. Ik wilde ergens zo goed in worden dat ze me nodig zouden hebben en dat ik dan de wereld zou mogen zien.”

“Ik wilde ergens zo goed in worden dat ze me nodig zouden hebben en dat ik dan de wereld zou mogen zien.”

Vrijheid en onafhankelijkheid

De begrippen vrijheid en onafhankelijkheid kwamen uitgebreid aan de orde tijdens het gesprek. Butzke: “Vrijheid op zich zegt mij niets. Voor mij gaat vrijheid over de omstandigheden waaronder je leeft en de opties die je hebt. Onafhankelijkheid is een mindset: in hoeverre ben je onafhankelijk genoeg om zelf keuzes te maken? Dat is universeel: ook in vrijheid kun je afhankelijk zijn van een ander – je partner, je baas – waardoor je je minder vrij voelt om te kiezen. Het gaat erom dat je het beste ervan maakt, ongeacht de omstandigheden.” Na de val van de muur vertrok Butzke en bleef Rusch. “Ze zei tegen me: ‘Jij bent weggegaan en ik heb de eerste gelegenheid aangegrepen om te blijven’. Je kunt van tevoren van alles zeggen, roepen en oordelen maar als het puntje bij het paaltje komt moet je zelf de keuzes maken die bij jou passen.”

European Leadership Course
visie & leiderschap in internationaal perspectief

Zeven modules van drie dagen. Leuven, Bologna, Heidelberg, Praag, Cambridge, Istanbul en Groningen.

Startdatum
18 mei 2016

Comenius
Met behulp van onze Leergangen groeit bij u ruimte voor verwondering en reflectie.

En krijgt bezieling weer de plek die ze verdient.

Meer weten? Kijk op comeniusleergang.nl

Sinds de stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van emeriti-hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater.

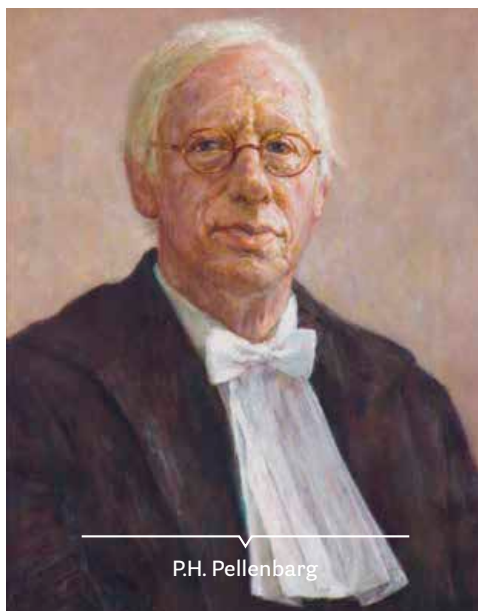
Inlichtingen over schenking van portretten: Rolf ter Sluis, directeur Universiteitsmuseum, r.ter.sluis@rug.nl. Meer afbeeldingen staan op www.rug.nl/portrettengalerij.

P.H. (Piet) Pellenbarg

Hoogleraar Economische geografie 1990-2012
Door Karel Buskes

C.G.M. (Cees) Sterks

Bijzonder hoogleraar Economie van de lagere overheden 1994-2002 / Hoogleraar Economie van de publieke sector 2002-2006 / Hoogleraar honorair Economie van de Publieke Sector 2006
Door Dorine Kuiper

P.H. Pellenbarg

C.G.M. Sterks

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of raadpleeg de rubriek 'Nieuws en agenda' op www.rug.nl.

Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

Letteren

12 april 2016 16.00 uur, dubbeloratie

prof.dr. A.S. (Ann-Sophie) Lehmann

Modern & Contemporary Art

prof.dr. A.R.W. (Andreas) Blühm

Kunstgeschiedenis, Musea en Maatschappij

28 juni 2016

prof.mr.dr. J. (Jochem) Wiers

Beleid en beleidsontwikkeling van de Nederlandse buitenlandse betrekkingen

Medische wetenschappen

26 april 2016

prof.dr. W. (Wijnand) Helfrich

Translatie chirurgical oncologie i.h.b. de doelgerichte therapie bij kanker

17 mei 2016

prof.dr. P. (Pim) van der Harst

Interventie en translatie cardiologie

24 mei 2016

prof.dr. B.N.M. (Bhanu) Sinha

Medische Microbiologie i.h.b. Microbiële Pathogenese en Therapie

31 mei 2016

prof.dr. J.C. (Jan) ter Maaten

Interne geneeskunde i.h.b. acute interne geneeskunde

Rechtsgeleerdheid

3 mei 2016

prof.dr. G.P. (Jeanne) Mifsud Bonnici

Europees technologierecht en de fundamentele rechten van de mens

Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

10 mei 2016

prof.dr. D. (Dick) de Waard

Verkeerspsychologie en mobiliteitsbehoud

7 juni 2016

prof.dr. G.G. (Gabriël) Anthonio

Sociologie van leiderschap, organisatie en duurzaamheid

21 juni 2016

prof.dr. M.E. (Marieke) Timmerman

Statistische technieken voor analyse van multivariate gegevens uit gedragswetenschappelijk onderzoek

Economie en Bedrijfskunde

14 juni 2016

prof.dr. R.M. (Roelof) Salomons

Beleggingstheorie en Vermogensbeheer vanwege C.R. Rao Stichting

Like us on facebook!
www.facebook.com/universiteitswinkel

rijksuniversiteit
 groningen

Universiteitswinkel

Leuke RUG-herinnering
 voor op uw koelkast

Alumniprijs
 € 1,95

Laserpointer met
 afstandsbediening
 Ideaal voor presentaties!

Alumniprijs
 € 14,95

Oerdegelijke bodywarmer
 voor het voorjaar

Alumniprijs
 € 38,95

Aanbieding geldig tot 31 mei 2016

Bestel via onze
 webshop:
 www.rug.nl/
 winkel

Universiteitswinkel
 Oude Kijk in 't Jatstraat 39
 www.rug.nl/winkel

Bestellen
 T (050) 363 27 00
 F (050) 363 72 00
 E universiteitswinkel@rug.nl

www.rug.nl/winkel

Uw studententijd herbeleven en genieten in hartje Groningen?

Boek nu een drie daags
 weekendarrangement en beleef
 Groningen zoals u dat vroeger
 ook heeft gedaan en verblijf in
 hartje centrum in het University
 Hotel Groningen.

€ 79,50
 per persoon

Het arrangement

- 2x overnachting op een comfortabele kamer
- 2x ontbijtbuffet

Op basis van een tweepersoons-
kamer, toeslag één persoon 17,50
p.p.p.n.

Boek nu extra voordelig!

Boek nu met de speciale inlogcode en maak
 gebruik van dit voordelige arrangement.
 Ga naar online reserveren en dan naar boeken
 met toegangscode (rechts bovenin het scherm)
 en gebruik de code: *Alumni*

rijksuniversiteit
 groningen
 university hotel

Kleine Kromme Elleboog 7-b
 9712 BS Groningen
 t (+31) (0)50 - 3113424
 e hotel@rug.nl
 www.universityhotel.nl

Broerstraat 5 is een gratis kwartaal magazine voor alle afgestudeerden en gepromoveerden van de Rijksuniversiteit Groningen, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. Broerstraat 5 wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en

iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactieadres
 Redactie Broerstraat 5
 Postbus 72
 9700 AB Groningen

Telefoon (050) 363 52 36
 redactieB5@rug.nl

Redactie
 Fenneke Colstee-Wieringa
 Annemieke van der Kolk
 Elske Kroondijk
 Josca Westerhof
 Bert Wolfkamp

Hoofredactie
 Fenneke Colstee-Wieringa

Ontwerp en lay out
 In Ontwerp, Assen

Druk
 Habo DaCosta, Vianen
 Oplage 81.000

Adreswijzigingen
 De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om.

Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, dan kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
 Telefoon (050) 363 30 61
 alumni@rug.nl of
 www.rug.nl/alumni/
 wijzigingen

ALUMNI ACHTERAF

Vanuit Spanje een tekstbureau runnen en je koers vinden op een meditatiekussen. Twee godsdienstwetenschappers, twee verhalen.

✍ ELLIS ELLENBROEK

📷 HARRY COCK (R)

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 7900 AB GRONINGEN, NEDERLAND

ANNE-FLEUR BELKSMA (30)

STUDIE Godsdienstwetenschappen bachelor 2010, daarna master in Amsterdam 2012 **IS** eigenaar tekstbureau Schrijvers Gezocht **HUISHOUDEN** met designer-kunstenaar Adán (27) en twee honden **HUIS** appartement in Spaanse Valencia **INKOMEN** Betaalt zichzelf 3000 euro bruto per maand uit de zaak; omzet 2015 was 165 duizend euro

‘Zo lang ik me kan herinneren wilde ik kinderarts worden, mijn hele pakket was er op afgestemd. Toen de exacte vakken mij toch minder bleken te liggen ben ik in Leiden begonnen met Italiaans. Een vriendin deed er Wereldgodsdiensten. Ik ging een keer met haar mee naar college, en echt, fantastisch. Het was het eerste college in mijn

leven waarbij ik me twee uur lang kon concentreren, zo gefascineerd was ik. Ik koos voor Groningen want in Leiden moest ik na een jaar al een richting kiezen.

Met Schrijvers Gezocht ben ik in 2011 begonnen, heel erg per ongeluk. Ik was aan mijn master Islam in de moderne wereld en wilde er een baantje bij. Een huisgenoot die jurist was en ik zeiden tegen mekaar: We weten hoe je een scriptie moet schrijven, we hebben geleerd netjes op onze grammatica en spelling te letten, waarom gebruiken we dat niet? We schreven ons in april in bij de Kamer van Koophandel. Aan het eind van dat jaar stelde het nog niet zoveel voor, we hadden misschien drie scriptieklantjes, daarna ging het steeds beter. Mijn huisgenoot stapte er uit, ik specialiseerde me in search engine optimization, webteksten zo schrijven dat je hoger komt in Google. Sinds een jaar woon ik in Spanje. Dat kan omdat alles online gaat. Voor klanten die persoonlijk contact willen heb ik in Nederland een paar accountmanagers zitten. Schrijvers Gezocht heeft zo'n tweehonderd schrijvers en vertalers in het bestand, meest ouderejaars studenten en net afgestudeerden die als ZZP'er werken. Ongeveer twintig van hen hebben een salaris aan de klussen, nou ja, een bedrag waar je als pas afgestudeerde prima van kunt leven.

Ik ben blij en dankbaar dat het zo goed loopt. Schrijvers Gezocht is toch mijn kindje. Maar iets in mij trekt naar Islam, ik wil daar weer iets mee doen, niet volledig, misschien twee dagen, naast mijn bedrijf. Islam en gender is mijn thema, de positie van de vrouw in de Islam. Ik heb mijn masterscriptie geschreven over Nederlandse vrouwen die zich hebben bekeerd en hoe hun oude en hun nieuwe omgeving daarop reageerden.’

EMMA MULDER (39)

STUDIE Internationale Organisaties master 2002, Geestelijke verzorging master 2010 **IS** geestelijk verzorger bij Treant Zorggroep (21 uur in de week) **HUISHOUDEN** getrouwd met Coen van den Berg (41), belastingadviseur en RUG-alumnus rechten; dochter Wietske (3) **HUIS** vrijstaande nieuwbouw in Valthe **INKOMEN** 2260 bruto per maand

‘Ik zit heel erg in mijn hoofd. Tijdens mijn studie internationale organisaties kreeg ik lichamelijke klachten en ook geestelijke. Ik ben yoga gaan doen en kwam in aanraking met zen-meditatie. Tegen het eind van mijn studie deed ik een meerdaagse meditatie in Amsterdam. Dan heb je ook af en toe een gesprek met de leraar.

Mijn vraag aan hem was wat ik moest in het leven. Ik wist niet wat ik wilde. Niet in de politiek, niet op een ambassade, niet in het onderwijs, niet in het bedrijfsleven...

De zenmeester zei: Ga maar eens met die vraag op je kussen zitten. Dat deed ik en de schuldgevoelens kwamen allemaal voorbij. Dat ik niet werkte, zo lang had gestudeerd, teerde op andermands geld. Uiteindelijk na een aantal dagen kwam er een soort rust. Wat ik ook zou doen of besliste, het was okay. Het was haast een mystieke ervaring. Het idee ontstond iets met theologie te doen, ik kwam bij de master geestelijke verzorging uit. Omdat ik al een doctorandustitel had hoefde ik niet eerst de hele bachelor Theologie of Godsdienstwetenschappen te doen.

Ik werk in drie woonzorgcentra van Treant, in Emmen en Odoorn. Ik voer gesprekken met mensen, een op een en groepsgesprekken. Af en toe ga ik ook voor in diensten die op vrijdagavond gehouden worden op de hoofdlocatie. Dat is een persoonlijke keuze, het hoort niet per se bij mijn werk. Belanden in zo'n centrum is heftig. Allerlei levensvragen komen boven. Waarom moest dit mij overkomen? Hoe ga ik het laatste stukje van mijn leven invullen? Ik heb ergens spijt van, hoe moet ik daar mee omgaan?

In tegenstelling tot een psycholoog probeert een geestelijk verzorger niets op te lossen. Iemand kan zijn verhaal doen zonder advies. Ik zeg nooit: ‘Kop op’ of: ‘Kijk de zon schijnt’. De kunst is om het uit te houden met alle afschuwelijke dingen die soms in een mensenleven gebeuren.

Mediteren doe ik nog steeds, mijn ervaringen vormen de voeding voor mijn werk. Met cliënten zou ik ook graag willen mediteren, maar ik weet nog niet precies hoe ik dat moet doen.’